

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş: 01.07.2025 Accepted/Kabul: 03.09.2025

DOI: <https://doi.org/10.30794/pausbed.1731712>

Research Article/Araştırma Makalesi

Ayalp, M. Ç. & Alican Şen, A. (2025). "Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Gençlik Refahı Politikaları: Fırsatlar ve Riskler", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 71, 259-278.

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE'NİN GENÇLİK REFAHI POLİTİKALARI: FIRSATLAR VE RİSKLER

Mustafa Çağrı AYALP**, Ayşe ALİCAN ŞEN***

Öz

Gençlik, doğası gereği dinamik bir kavramdır ve toplumsal yapının bir unsuru olarak tanımlanan gençlik ülkeler için toplumsal değişimin, ekonomik kalkınmanın, teknolojik ilerlemenin ve yenilikçiliğinin en önemli insan kaynağı olarak kabul edilmektedir. Ülkelerin genç nüfus oranı ve niteliği, ülke kalkınması ve refahıyla doğrudan ilişkilidir ve ülkelerin önemli gündem maddeleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda sosyal içerme hedefli gençlik politikaları stratejileri ve hazırlıkları önemli bir diğer gündemi oluşturmaktadır. Bu çalışma Avrupa Birliği (AB) Gençlik Raporunda yer alan istihdam ve girişimcilik, eğitim, sağlık ve iyilik hali, katılım başlıklarıyla ilgili 8 farklı göstergesi 2015 ve 2020 yılları arasındaki veriler üzerinden yorumlamayı amaçlamaktadır. Çalışma, Türkiye'nin gençlerin refahının artırılması konusunda kayda değer adımlar attığını ve birçok alanda gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ancak istihdam, okullaşma oranları ve gençler arasındaki doğum oranı gibi bazı göstergeler AB ortalamasının altındadır. Bu bulgular, Türkiye'nin gençlerin refahını artırmak ve AB standartlarına ulaşmak için belirli alanlarda iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: *Gençlik refahı, Gençlik politikaları, Sosyal hizmet, Sosyal politika.*

YOUTH WELFARE POLICIES OF THE EUROPEAN UNION AND TÜRKİYE: OPPORTUNITIES AND RISKS

Abstract

Youth is a dynamic concept by nature, and youth, defined as an element of the social structure, is recognized as the most important human resource of social change, economic development, technological progress, and innovation for countries. In terms of increasingly critical population projections, the rate and quality of the young population of countries are among the important topics related to the development and welfare of the country. In this context, youth policy strategies and preparations aimed at social inclusion constitute another important topic. This study aims to interpret 8 different indicators in the EU Youth Report regarding employment and entrepreneurship, education, health and well-being, and participation, based on data from 2015 to 2020. The study reveals that Türkiye has taken significant steps in increasing the well-being of young people and has made progress in many areas. However, some indicators, such as employment, schooling rates, and birth rates among young people, are below the EU average. These findings emphasize that Türkiye needs to make improvements in certain areas in order to increase the well-being of young people and reach EU standards.

Keywords: *Youth welfare, Youth policies, Social work, Social policy.*

*Dr. Öğr. Üyesi, Tarsus Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, MERSİN.
e-posta: mcayalp@tarsus.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-7011-245X>)

**Doç. Dr., Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, MERSİN.
e-posta: aalicansen@tarsus.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0001-7132-8394>)

1. GİRİŞ

Gençlik, bütün ülkeler açısından ekonomik kalkınmada, toplumsal değişimde, teknolojik yenilikçiliğin oluşmasında, siyasal karar alma sürecinde ve ülke kaynaklarının kullanımı ve dağılımında önemli bir toplumsal kategoriyi oluşturmaktadır. Bu nedenle ülkelerin sosyal ve ekonomik yapısıyla ilişkili sorunların çözümü bağlamında gençliğin göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır. Hızlı değişimin yönlendirdiği günümüz dünyasında etkili bir gençlik politikasının temel özelliği gençleri ilgilendiren tüm toplumsal alanlarda kapsayıcı düzenlemelere sahip olması ve bunlarla farklı politika düzenlemeleri arasında bağlantılılık ve koordinasyona izin veren bir yapı oluşturmaktır.

Gençlik politikasının bileşenleri katılım ve vatandaşlık için fırsat yaratmak, güvenlik ve koruma, sosyal dışlamayla mücadele etmek, hareketlilik-uluslararası dolaşım, eşitlik ve çok kültürlülüktür. Bu bileşenler, gençleri doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren birçok alanı kapsamaktadır. Gençlerin yaşamları çerçevesinde gençlik politikası alanları; eğitim, mesleki eğitim, enformel eğitim, istihdam, sağlık, konut, sosyal refah, sosyal koruma, adalet, kişisel gelişim, serbest zaman, özel ihtiyaçlar ve koşullar, deneyimler ve davranışlardır (Acar, 2008). Bu konuda Avrupa Birliği (AB) Gençlik Stratejisi 2019–2027, gençlerin demokratik yaşama katılımını teşvik etmeyi, sosyal ve kültürel bağlarını güçlendirmeyi ve onları toplumsal süreçlere dahil etmeyi amaçlamaktadır. “Katılım” (Engage), “Bağlantı” (Connect) ve “Güçlendirme” (Empower) olmak üzere üç ana eylem alanına odaklanan strateji çerçevesinde 11 farklı Gençlik Hedefi (Youth Goals) belirlenmiştir (Eur-Lex, 2025). AB başlangıçta gençlik politikalarını, istihdam piyasası ve sosyal güvenlik sisteminde ortaya çıkan sorunların giderilmesine yönelik ekonomi temelli olarak ele alırken; ilerleyen süreçte ise Avrupalılık bilinci kazanmış bir Avrupa toplumu inşa etmeyi de amaçlamaya başlamıştır. Bu bütünleşme çabalarının bir sonucu olarak Avrupa ülkeleri son yıllarda gençlik refahını artırmaya yönelik çalışmalarında, istihdam ve okuldan erken ayrılmaya karşı mücadele, sosyal yardım çalışmaları, çevrimiçi gençlik çalışmaları şeklinde yeni müdahale yöntemleri de geliştirmeye başlamıştır. 2024 AB Gençlik Raporu, dijitalleşmenin gençlerin yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline geldiğini, eğitim, iş ve sosyal katılım fırsatlarını artırmak için önemli bir rol üstlendiğini ifade etmektedir. Ayrıca rapor, çevrimiçi platformlar ve dijital programların önemini vurgulamıştır. Bilgi ve beceri geliştirmek için, ek olarak politik katılım ve toplumsal etkileşim alanlarında daha etkin olabilmek için interneti daha etkin kullanabilmek, dijital beceriler edinmek gerektiği ifade edilmiştir. Özellikle, düşük eğitim düzeyine sahip gençlerde dijital becerilerin yetersiz olduğu görülmektedir. Ayrıca, yapay zekâ, sanal zorbalık, yasal düzenlemeler ve sosyal medyanın ruh sağlığı ile iyilik hâline etkileri gibi konularda da eyleme geçilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Avrupa Gençlik Portalı, 2025).

Türkiye AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında genç nüfus oranının yüksekliğiyle öne çıkmaktadır. Bu durum ülke açısından bir avantaj olmasına karşın, nüfus projeksiyonlarının ortaya koyduğu giderek yaşlanan nüfus eğilimi ile değerlendirilmesi gerekir. Küresel ekonomik krizler, işsizlik, eğitimin niteliğinin düşmesi, mesleki eğitime gerekli önemin verilmemesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanamaması, bağımlılık yaşının düşmesi vb. sorun alanları gençleri bir risk grubuna dönüştürmektedir (Eur-Lex, 2025). Dolayısıyla, risklerin azaltılabilmesi için gençlere yönelik önemli politikalar gerekmektedir. Türkiye’nin kapsamlı bir gençlik politikası hazırlayabilmesi için çok aşamalı bir süreç önerilmektedir. (Acar, 2008). Gençlik politikasının Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısı bağlamında değerlendirilmesi ve farklı yaşam tarzlarını da içerecek şekilde planlanması gerekliliği vardır. Pozitif bir perspektiften gençliği bir risk grubu olarak değil topluma değer katan, sorun yaratan değil çözüm üreten bir grup olarak ele almak önemli bir başlangıç noktası olacaktır. Bu konuda Finlandiya’daki Gençlik Yasası (Youth Act) “gençlerin topluma katılımını ve toplumu etkileme fırsatlarını ve toplumun bir parçası olma beceri ve yeteneklerini geliştirmek” amacıyla Gençlik Yasasını (2017) hayata geçirmiştir. Gençler istihdam (Acar, 2008); bağımlılık (Dinç, 2015; Ünlü ve Evcin 2014); sağlıklı yaşam (Sümen ve Öncel, 2017) gibi birçok açıdan risk altında olsalar da bu durum gençlerin riskli bir grup olduğu anlamına gelmemektedir. Finlandiya Gençlik Yasasını irdeleyen bir makalede, gençleri ‘risk altında’ ve ‘yardım edilmesi gereken’ grup olarak görmenin, gençlerin topluma katılımını işgücü piyasasındaki veya eğitimdeki faaliyetlerine indirgemek anlamına geldiği tartışılmaktadır. Dolayısıyla, daha büyük yapısal sorunların gözden kaçırılmasına ve bağlamsallıktan kopmaya götürebilir (Mertanen, Mäkelä ve Brunila, 2022).

Tüm bu bilgiler ışığında, gençlik refahıyla ilişkili çalışmaların eksikliği göz önüne alınarak gençlik refahı politikalarını değerlendirme ihtiyacı duyulmuştur. Bu çalışmada, Avrupa Birliği Gençlik Raporunda yer alan konu başlıklarından yola çıkılarak gençlerin en fazla etkileşimde bulundukları alanlara odaklanılmıştır. Eğitim, istihdam, barınma, sağlık ve internet kullanımı gibi konularda EUROSTAT ve Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) sağladığı veriler karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Türkiye, genç nüfus açısından avantajlı bir konumda olmasına karşın, yakın gelecekte daha belirgin hale gelecek önemli tehditlerle karşılaşacaktır. Uygun strateji ve politikaların geliştirilememesi halinde mevcut eksikliklere yeni risklerin eklenmesiyle birlikte fırsat olarak görülen bu avantajlı konumun kaybedilebileceği unutulmamalıdır. Son dönemde gençlik refahı alanına odaklanan güçlü çabalar, yeni arayışlar, yeni müdahale biçimleri ve stratejik bir bakış gereksiniminin Türkiye özelinde de gündeme getirilmesi kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışma, belirtilen öneme vurgu yapmak ve gençlik politikalarını tartışılabilir bir zemine taşımaya yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

2.GENÇLİK VE GENÇLİĞİN TOPLUMSAL KARŞILIĞI

Herkes tarafından kabul görecektir ya da tüm değişkenleri içerecek kapsayıcılığa sahip bir gençlik tanımı yapmak oldukça zordur. Gençlik tanımları, ülkelerin değerlendirmeleri ve uluslararası kuruluşlara göre farklılık gösterebilmektedir. Gelişimsel süreçlere bağlı olarak çocukluktan yetişkinliğe geçişi içeren kritik ve dinamik bir dönemi ifade ediyor oluşu da gençliği kendi içinde tanımlamayı güçleştirmektedir. Gençlik olarak nitelendirilen yaş aralığı ve onu tanımlayan kültürel ve psikolojik özellikler zamana ve mekâna göre değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle gençlik kavramı sürekli yeniden tanımlanan bir niteliğe sahiptir (SEKAM, 2013). Gençlik döneminin biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve kültürel boyutları farklı tanımlar yapılmasının önünü açmaktadır. Biyolojik tanımlar daha çok yaş sınırlamalarıyla karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler (BM), gençlik kavramını 15-24 yaş arasında tanımlarken (BM, 2016); Avrupa Birliği bazı belgelerinde (Avrupa Komisyonu, 2016a) gençliği 15-26 yaş arasında ele alır. Erasmus+ adlı yaşam boyu öğrenme ve gençlik programında ise programa katılabilen genç nüfusun yaş aralığı 13-30 yaş arasında kabul edilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2016b). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre gençlik 15-24 yaş aralığında tanımlanmaktadır (ILO, 2025). Dünyada kabul gören yaş aralıkları çok çeşitli olsa da Türkiye’de gençlik politikalarını yürütmekten sorumlu kurum olan Gençlik ve Spor Bakanlığı, gençlik yaş aralığını 14-29 olarak belirlemiştir (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2025). TÜİK ise 15-24 yaş aralığındaki insanları genç olarak kabul etmektedir (TÜİK, 2022a). Yaş sınırları, eğitim, çalışma, sağlık, barınma, sosyal yardım, mali destek vb. gibi ilgi alanlarına göre farklılık göstermektedir. Bu yaklaşım biçimi gençlik yaşamının bir yaş katmanları dizisi olarak görülmesini desteklemektedir. Bu, hem gençliğin yaşamın üçüncü on yılının sonuna kadar uzamasını hem de yaşa göre kendi içindeki bölümlenmesini yansıtmaktadır. Gençlerin önemli bir kısmı istatistiksel ve politik olarak; ‘çoğunlukla çalışan öğrenciler’, ‘çoğunlukla okuyan çalışanlar’, ‘çoğunlukla öğrenciler’, ‘sadece çalışanlar’ veya ‘işsizler’ olarak tanımlanmaktadır (Lüküslü, 2014). Dolayısıyla hem gençlik yaşamını hem de gençlik politikalarını yaş değil, aynı yaş grubundaki gençlerin gerçekleştirdiği “faaliyet alanları” belirlemektedir (Bendit, 2006).

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı (UN DESA) tarafından yayınlanan Dünya Gençlik Raporuna göre dünya genelinde 15–24 yaş arası genç nüfus 1,209 milyar kişi ile toplam nüfusun %15,5’ini oluşturmaktadır (UN-DESA, 2020). Genç nüfusun artışı şeklinde nicel bir tespit yapmak mümkün gözükse de genel nüfusa oranının azalma eğiliminde olduğunu ortaya koyan istatistikleri de göz ardı etmemek gerekir. 2020 yılı itibarıyla 15-24 yaş aralığındaki gençlerin sayısının 1.21 milyardır ve dünya nüfusunun %15.5’ini oluşturduğu tahmin edilmektedir. 2030 yılına kadar genç nüfusun 1.29 milyara ulaşması, 2050 yılında ise 1.34 milyara yaklaşması beklenmektedir (UN-DESA, 2020). Türkiye, yüksek genç nüfusu ile öne çıkan ülkelerden biridir. 27 AB üyesi ülkesi ile kıyaslandığında, Türkiye %15,3’lük genç nüfus oranı ile en yüksek genç nüfus oranına sahip ülke konumundadır¹. Ancak genç nüfus oranları ve nüfus projeksiyonlarının ortaya koyduğu artış eğilimini dikkate alıp genç nüfusa pozitif bir pencereden bakarak ülkelerin refah ve gelişimi açısından aşırı anlam yüklemenin ne derece isabetli olacağı sorgulanmaya muhtaçtır.

¹ 27 AB üyesi ülkesinin 2021 yılı genç nüfus oranları ortalaması %10,6’dır. AB üyesi ülkeler arasında sırasıyla %12,6, %12,3 ve %12,0 oranları ile İrlanda, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Danimarka genç nüfus oranlarının en yüksek olduğu ülkelerdir. Bulgaristan, Çekya ve Letonya ise sırasıyla %9,0, %9,2 ve %9,2 oranları ile en düşük genç nüfus oranlarına sahiptir (TÜİK, 2022a).

Günümüzde, genç nüfusu etkileyen ve gençlerin etkilendiği, sorun oluşturabilecek birçok sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel faktör bulunmaktadır. Siyasal katılım, gönüllülük, teknolojiye erişim, internetin kötüye kullanımı gibi alanlardaki engeller ve güçlüklerle de baş etmek zorunda kalabilmektedirler. Nüfus projeksiyonlarına göre genç nüfus oranının artışı ve bu artışla birlikte çeşitlenen sorun alanları gelecekte ülkeler açısından gençlik politikaları alanına her zamankinden daha fazla önem ve öncelik vermesi gerektiği söylenebilir. Her geçen gün daha da önem kazanan gençlik politikaları alanı, devlet/kurumsal yapı ile gençlik/birey arasında etkileşimi güçlü ve sürdürülebilir kanalların oluşumunu gerekli kılmaktadır. Kurumsal ve paydaşlar arası iş birliği temelinde gençlik refahı alanına ilişkin strateji, planlama ve eylemleri içeren kapsayıcı düzenlemelere her zamankinden çok gereksinim duyulmaktadır. Gençlik refahının çok çeşitli politika unsurları bulunmakla birlikte bu çalışmada, gençlerin en sık etkileşim kurduğu sistemler olmaları göz önünde bulundurularak eğitim, istihdam ve barınma başlıkları içerisinde gençlik refahı ele alınmaya çalışılacaktır.

3.AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ VE TÜRKİYE'DE GENÇLİK REFAHI VE GENÇLİK POLİTİKALARININ GELİŞİMİ

Gençler, gençlik döneminin dinamik yapısından kaynaklı olarak toplumsal kuralların dışında ya da mesafeli şekilde yaşayan, topluma ve toplumsal süreçlere katılımları diğer gruplara göre daha sınırlı olan grup özelliğiyle öne çıkmaktadır (Işık, Ünlü Kurt ve Kurt, 2017). Bu nedenle de gençlik çalışmalarında gençlerin topluma katılımlarının önündeki kültürel, hukuki ve yapısal engelleri kaldırmaya yönelik politika geliştirmeye dönük olanlar öncelenmektedir. Gençlik çalışmalarının tarihi arka planına bakıldığında Avrupa'da 19. yy'de ortaya çıktığı, II. Dünya Savaşı'ndan sonra da refah seviyesi yüksek devletlerin vatandaşlarına sunduğu temel hizmetlerden biri olduğu görülmektedir. 1980'lerden sonra da gençlik refahı konusu sosyal hizmet bağlamında ele alınmaya başlanmıştır (Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu, 2012). AB'de gençlik alanındaki politikaların temeli, aynı zamanda birliğin kuruluş antlaşması olan ve 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşmasıyla atılmıştır. Bu antlaşmayla AB'yi kuran ülkeler yerel gençlik politikalarının kapsamını genişletmiştir. Günümüzde Avrupa ülkelerinin yerel gençlik politikaları olmakla birlikte, Avrupa Birliği'ne üye olan ülkeler bu alanda AB'nin politikalarını benimsemektedir.

Avrupa'da gençlik politikalarının gelişiminde üç eşzamanlı süreç etkili olmuştur. Birincisi, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi önderliğinde, özellikle de 2001 tarihli çeşitli alanlarda birliğin geleceğe dönük faaliyetlerini sunan, mevcut uygulamaları içeren ayrıntılı bir belge olma niteliğine sahip Beyaz Kitap (White Paper) ile başlayan dönemi içine almaktadır (Chevalie ve Loncle, 2021; Sarıçayır, 2009). "Avrupa Gençliği İçin Yeni Bir İvme" başlıklı Beyaz Kitap'tan bu yana Avrupa'da gençlik politikaları önem kazanmaktadır. İkinci olarak, gençlik politikaları gençlerin sorunlarının ulusal düzeyde ele alınmaya çalışıldığı bir eğilimin parçası haline gelmiştir. Bir yaşam dönemi olarak "gençlik", eğitimin gelişmesi ve genç işsizliğinin artması ve işgücü piyasasına girme ve istihdama erişimdeki zorluklar üzerine odaklanmaktadır. Zira 1970'lerden bu yana genç işsizliği, genç yoksulluğu ve güvencesizlik gibi sosyal zorluklarla birlikte gençlere yönelik politika alanları istikrarlı bir şekilde artmıştır. Bu uzun vadeli eğilim daha çok ülke politikalarını ekonomik ve sosyal kırılganlığı olan gençler üzerine yoğunlaştırmış (O'Reilly vd. 2019) ve bazı yazarların gençlerin artık "yeni bir sosyal risk grubu" oluşturduğunu iddia etmelerine yol açmıştır. Böyle bir olguya yanıt olarak da ülkeler daha çok eğitim ve istihdam konularını ele almaya yönelmişlerdir. Gençlik politikasındaki eşzamanlı ana eğilimlerden üçüncüsü, Avrupa ülkelerinde artan ademi merkeziyetçilik uygulamalar bağlamında ilerleyen ulus-altı girişimlerdir. Gerçekten de ulus-altı gençlik politikaları Avrupa genelinde yaygınlaşma eğilimindedir (Chevalie ve Loncle, 2021). Örneğin Finlandiya'da yürürlüğe giren Gençlik Yasası (Youth Act) gençlerin eğitim, istihdam ve toplumsal katılım alanlarında yerel düzeyde desteklenmesini ve gençlik hizmetlerinin koordinasyonunu yasal bir çerçeveye oturtmaktadır. Bu yasa ile gençlerin sosyal içerilmelerine, yetkinlik ve becerilerini artırmaya ve toplum içindeki rolünü ve görünürliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu politikaların oluşturulması ve uygulanması ulusal bağlamlara, müdahale biçimlerine ve her ülkenin benimsediği adem-i merkeziyetçiliğe/yerelleşmeye göre büyük farklılık göstermektedir. Örneğin Türkiye gençlik politikalarını merkezi düzeyde ele alan ülkeler içindedir. Merkezileşme ve adem-i merkeziyetçiliğin bir arada var olduğu ülkeler ise Fransa, Almanya, İsveç ve Birleşik Krallık'tır (Andersonn vd., 2016).

AB, gençlik alanında yol haritasını oluşturan çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Bu stratejiler gençleri dezavantajlı, engelli, öğrenci, çalışan gibi başlıklar altında ele almaktadır. Üye ülkeler, kendi gençlik politikalarından sorumlu olmakla birlikte üye ülkelerin AB bakanları tarafından imzalanan AB Gençlik Beyaz Kitabından köken alan Açık Koordinasyon Metodunun (OMC) ilk çerçevesinde oluşturulmuş olan AB Gençlik Stratejisi, üyelere gençlik

politikalarıyla ilgili bir iş birliği çerçevesi sunmaktadır. AB Gençlik Stratejisi eğitim, istihdam ve sosyal içerme alanlarındaki girişimlerin önüne geçerek AB gençlik politikasına bağlayıcı bir boyut eklemiştir. Bu stratejinin iki amacı vardır. Bunlar Gençlere eğitim ve iş piyasası alanında daha fazla ve eşit imkânlar oluşturmak ve gençlerin toplumun bir parçası olmasını teşvik etmektir (Avrupa Komisyonu, 2016c). AB Gençlik Stratejisinin yasal dayanağı 2009 Kasımında gençlik alanında Avrupalıların işbirliğini sağlamak için alınan bir Konsey Kararı'dır.

AB Gençlik Stratejisi'nin uygulanması için raporlar ve programlar hazırlanmaktadır. Bu programların şüphesiz en kapsamlısı 3 yılda bir çıkarılan Avrupa Birliği Gençlik Raporu'dur. 2009 yılında ilki çıkarılan rapor her üç yılda bir yayımlanmıştır. Son çıkan rapor, 2024 AB Gençlik Raporudur. Bu raporda, ek olarak dijital becerilerin artırılması, internet kullanımını daha iyi hale getirmek, değişen şartlara ve zorluklara yönelik farklı stratejiler geliştirebilmek için yapılan ve yapılması gereken çalışmalardan bahsedilmiştir (Avrupa Gençlik Portalı, 2025). Genel olarak Gençlik Raporun amacı, üye ülkelerin gençlik alanında işsizliğini azaltmak, işgücü istihdamını artırmak, gençlerin işgücü piyasasına entegrasyonlarını sağlamak, sosyal içerme ve sosyal katılımlarının sağlanması için yapılan çalışmaları değerlendirmek, mevcut sorunlar ve eksikliklere dikkat çekmek ve ileride yapılacak çalışmalar için öneri sunmaktır. Gençler için oluşturulan politikaların sonuç odaklı olması açısından gençlerin ihtiyaçları ve güçleriyle ilgili bilgi bulunması, bu bilgilerin analizi sonucu elde edilen çıktıların değerlendirilmesi gerekmektedir. AB Gençlik Stratejisi ve Gençlik Raporu politika oluşturmanın temelinde bilgi ve kanıtın yattığını belirtmektedir. Rapor, üye ülkelerin kendi raporlarına, gençlik istatistiklerine, verilerine ve araştırma sonuçlarına dayanarak oluşturulmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2016a). 2019-2021 yılları için oluşturulan AB Gençlik Stratejisi COVID-19'a odaklanmış, gençlerin iletişim kurma, etkileşime girme ve güçlenmeleri için 11 Gençlik Hedefi belirlemiştir. Bunlar, "AB Yoluyla Gençlerle Bağlantı Kurmak", "Tüm Cinsiyetlerin Eşitliği", "Kapsayıcı Topluluklar", "Bilgi ve Yapıcı Diyalog", "Ruh Sağlığı ve Refahı", "Kırsal Gençliği İleriye Taşımak", "Herkes İçin Kaliteli İstihdam", "Kaliteli Öğrenme", "Herkes İçin Alan ve Katılım", "Sürdürülebilir Yeşil Avrupa", "Gençlik Örgütleri ve Avrupa Programları" olarak sıralanmıştır. Bu 11 strateji, AB Gençlik Stratejisinde yer almakta olup 2019-2027 yılları arasında, ilgili kurumlar tarafından benimsenmiş ve hedeflere ulaşabilmek adına çalışmalar yapılmaktadır (Eur-Lex, 2025).

Türkiye'de gençlik politikalarına ilişkin somut bir belge ve düzenleme olmamasına karşın çeşitli politika belgelerinde gençlere yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Ülkemizde gençlik ile ilgili düzenlemelerin yapıldığı en önemli yasal metin 1982 anayasadır. Anayasa'nın 58. maddesinde gençlikle ilgili üç önemli konuya vurgu yapılmaktadır. Birincisi gençliği Atatürk İlke ve İlkeleri doğrultusunda, pozitif bilimlere ışığında yetiştirilmesi ve geliştirilmesi gereken bir grup olduğuna ilişkin vurgudur. İkincisi "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne karşı yetiştirilmemeleri" şeklindeki vurgudur. Üçüncü vurgu ise; gençleri, çeşitli uyuşturucu maddeler, kumar, suç gibi kötü alışkanlıklardan uzak tutmak için devletin gerekli tedbirleri almasına ilişkindir (Çetintürk, Küçük, 2019:269). Beş yıllık kalkınma planlarında uzun ve kısa vadeli gençlik politikalarına yer verilmiştir. Örneğin Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, gençlerin eğitimi ve istihdamı için mesleki eğitimlerin yaygınlaştırılması, girişimciliğin teşvik edilmesi, staj olanaklarının artırılması ve gençlik merkezleri kurulması gibi somut adımlar yer almıştır. Yine hükümet programlarında da gençlerin sorun alanlarına ve katılımlarına yönelik önlemler alınacağı belirtilmiştir. Örneğin 58. Hükümet Programı'nda, gençlerin kültür, sanat, spor ve okuma faaliyetlerine erişiminin artırılması, yaşam kalitelerinin artırılması ve gençlik hizmetlerine yerel yönetim ve özel sektör iş birliğiyle destek verilmesine yönelik tedbirlerden söz edilmektedir (TASAM, 2025).

Türkiye'de gençlikle ilgili çalışmalar yapan ve gençliğin refahı konusunda etkili olan kamu kurumları olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇŞGB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), Türkiye Ulusal Ajansı (UA) ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) öne çıkmaktadır (Gülerce, Ayca-Varoğlu ve Gülerce, 2023). MEB, YÖK ve TÜBİTAK eğitim politikaları üzerine odaklanırken, barınma GSB ve MEB tarafından sağlanmaktadır. Sosyal güvenlik ve istihdam hizmeti ise esas olarak ÇŞGB tarafından verilirken ASHB, MEB ve YÖK gibi kurumların da birtakım hizmetleri mevcuttur. 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile de gençliğe yönelik hizmetler sunmak belediyelerin görevleri arasına girmiştir. Bazı Avrupa ülkelerinde hükümetin tüm gençlik politikalarını üstlenen bir bakanlık bulunurken, bazılarında sorumluluğun paylaşıldığı ulusal bir gençlik kurumu bulunmaktadır. 2011 yılında GSB'nin kurulmasıyla Türkiye'de gençlikle ilgili stratejik planlar, politika yapım süreçlerinin tek bir merkezden idare edilmeye başlanması önemli bir gelişme olarak görülmektedir (Aysan, Avcı, 2015). Ayrıca bu süreçte kurulan ve/veya faaliyet alanı genişleyen STK'ların çalışmaları da, gençlik politikalarını olumlu yönden etkilemektedir.

4. VERİ SETİ VE YÖNTEM

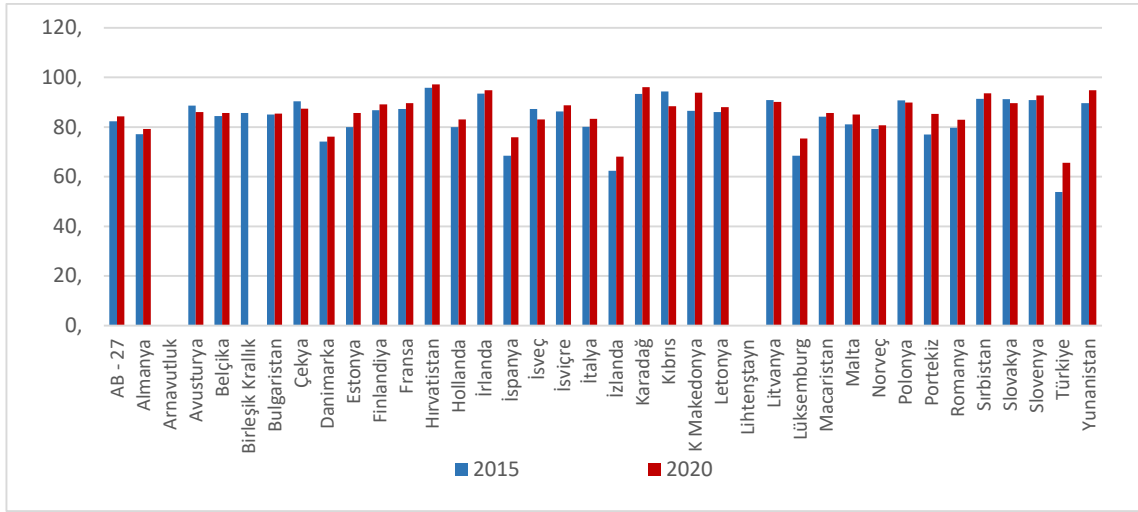
Bu çalışmada, gençlik politikaları, AB 2015 Gençlik Raporunun eğitim, istihdam ve iyilik hali göstergeleri üzerinden incelenecektir. AB Gençlik Raporu, üye ülkelerin raporlarına, gençlik istatistiklerine, verilerine ve araştırma sonuçlarına dayanmaktadır. Politika oluşturulurken sonuç odaklı olması için hedef alınan grubun ihtiyaçları ve güçleriyle ilgili bilgi bulunması, bu bilgilerin analizi sonucu elde edilen çıktıların değerlendirilmesi gerekmektedir. Stratejiden hareketle hazırlanan AB Gençlik Raporu'nda, başlıklar halinde gençlikle ilgili çerçeve sunulmuştur. Bu başlıklara ek olarak gençler ve gençlerle ilgili örgütlerle diyalog başlığı da eklemiştir (Avrupa Komisyonu, 2016a).

Çalışmada, AB Komisyonuna ait istatistik kurumu olan EUROSTAT verilerine dayanarak Türkiye ile AB'ye ait gençlik politikalarının sonuçlarını yansıtan veriler karşılaştırılacaktır. Bu karşılaştırma, Türkiye'ye ait verilerin son bulunduğu yılın verileri üzerinden yapılacaktır. Bu amaçla her bir başlık içerisinde Türkiye'nin veri sağladığı birer gösterge seçilmiştir. Göstergeler seçilirken Rapor'da yer alan başlıklara ait tablolardan Türkiye'nin veri sağlamış olması gözetilmiştir. Gençlik politikalarının eğilimini ve mukayesesini görebilmek adına beş yıllık bir zaman dilimi seçilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda, 2015-2020 yılları arasında, Türkiye'nin ve AB ülkelerinin veri sağladığı veri setleri incelenmiştir. Aynı zamanda Avrupa Birliği ve Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi gençliği 14-29 yaş aralığında tanımlamış olsa da Türkiye, istatistiklerini 15-24 yaş arasındaki gençlerin verileri üzerinden tutmaktadır. Buradan hareketle, var olan gençlik tanımı bu araştırma için 15-24 yaş olarak belirlenmiş, veriler bu yaş aralığındaki gençler üzerinden analiz edilmiştir.

5. VERİ SETLERİNİN ANALİZİ

5.1 Eğitim

Gençlere yönelik politika çalışmalarının eğitim alanını içermemesi düşünülemez. Eğitim gençlerin içerisinde yer aldığı ve yaşamlarının ilerleyen dönemlerini şekillendiren en önemli dönemdir. Eğitimin yoksulluğu önleme ve meslek ya da beceri edindirme işlevleri olduğundan gençlerin eğitime devamlarının sağlanması büyük öneme sahiptir ve bu konuda en büyük sorumluluk devlete aittir. Genç nüfusun daha iyi bir yaşam sürdürebilme, bilgi ve becerilerini geliştirebilme, yetkinlikler kazanma gibi temel gereksinim alanlarında güçlenebilmeleri ile nitelikli eğitim almaları arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur (Kaynak vd., 2023). Nitelikli eğitim, toplumsal sınıf ve güç dağılımında kişilerin belli konumları elde etme (veya edememe) açısından kritik öneme sahiptir. Tabakalaşma, eğitimde büyük eşitsizlikler doğurabildiği gibi eğitimde yaşanan eşitsizlikler de tabakalaşmayı besleyen bir süreç doğurmaktadır. Bu durum ise toplumsal eşitsizlikler açısından bir kısır döngü oluşturmaktadır. İyi bir eğitim süreci gençlerin iş bulma şanslarını artırmakla kalmaz ekonomik ve sosyal hayatta başarılı olma, sosyal hareketlilik gibi arzulan sınıfsal hareketliliklerin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda eğitim sadece bir öğrenme süreci değil, toplumsal süreçte yer alan tüm kurum, norm, kültür, gelenek, kurallar, yasalar, değişme, ilerleme, yeni süreçlere adaptasyon, eşitsizlikler vb. konuları içine alarak "bireyin dönüştürülmesinde" önemli bir yere sahiptir (Alican Şen, 2022). Eğitim önemli bir beşeri sermaye göstergesi olarak da kabul edilmektedir. Ülkelerin eğitilmiş nüfuslarını artırmalarının yanında, eğitimin kalitesini de artırmaları beklenmektedir. Bu nedenle ülkelerin nitelikli eğitim, eğitime erişimde eşitsizlikleri azaltıcı politikaların geliştirilmesi, üst eğitim kademelerine doğru oransal düşüşün önlenmesine yönelik kapsayıcı ve sürdürülebilir modellerin geliştirilmesi, eğitimde cinsiyet eşitsizliğini engelleyecek politikalar üretilmesi önemle üzerinde durması gereken konuların başında gelmektedir.

Şekil 1: 2015 ve 2020 yılları ülkelere göre 20-24 yaş arası en az ortaöğretim mezunu genç istatistikleri

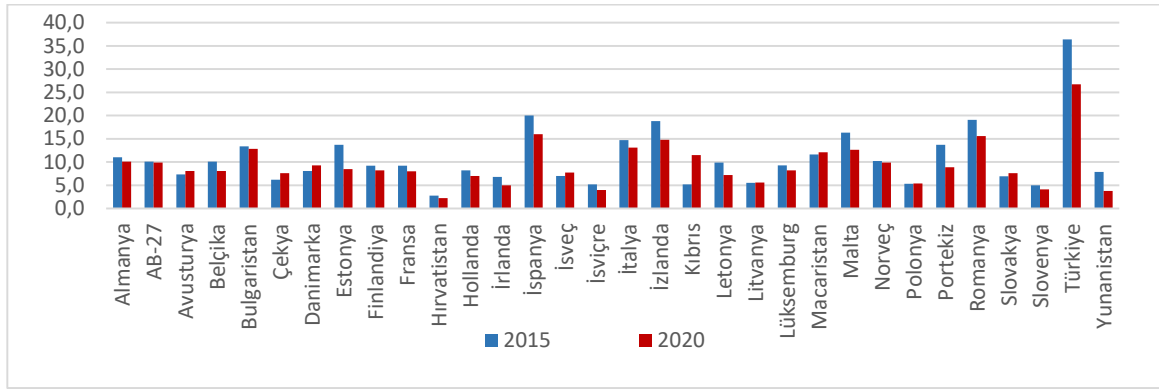
Kaynak: EUROSTAT, 2023 (yth_educ_030)

2015 ve 2020 yılları ile 20-24 yaş arası grubu esas alan Tablo 1'deki verilere göre en az ortaöğretim mezunu gençlerin AB ortalaması her iki yılda da %80 civarındadır (EUROSTAT, 2023b). Ülke bazında değerlendirme yapıldığında 2015 yılında en yüksek oranların sırasıyla Hırvatistan, Kıbrıs ve İrlanda'ya ait olduğu görülmektedir. En az ortaöğretim seviyesi okullardan mezun genç oranının yıllara göre en fazla arttığı ülke ise Türkiye'dir. Türkiye'ye ait veriler incelendiğinde, Türkiye'nin en az ortaöğretim mezunu genç oranı AB'ye üye ülkelerin ortalamasının yaklaşık 20 puan altındadır. 2015'te %53,8 iken 2020 yılında bu oran %65,6'ya yükselmiştir. Bununla birlikte, söz konusu tabloda bu oran %70'in altında ve Türkiye son sıradadır. 2015 ve 2020 yılları arasında söz konusu alanda ilerleme sağlanmış olmakla birlikte henüz kat edilmesi gereken epeyce bir yol vardır.

Tablo, Türkiye'de lise ve üniversiteye devam konusunda ciddi sıkıntılar bulunduğunu ortaya koymaktadır. TÜİK Eğitim İstatistikleri de bu durumu destekler niteliktedir. Ülkemizde 1999-2000 eğitim-öğretim yılında (zorunlu öğretimin 8 yıl olduğu dönemde) ilkökul düzeyinde okullaşma oranı %93.54 iken, ortaöğretimde bu oran %40.38'e düşmektedir. 2012-2013 dönemi itibarıyla (4+4+4 sistemine geçildikten sonra) okullaşma oranı artarak ilkökulda %98.86, ortaokulda %93.09, ortaöğretimde ise %70.06'ya yükselmiştir. 2020-21 dönemine gelindiğinde ilkökulda net okullaşma oranı %93.2'ye düşmüş, ortaokulda %88.9 ve ortaöğretimde %87.9'ye yükselmiştir (TÜİK, 2021). Söz konusu istatistiklerin orta öğretim kısmının hesaplanmasında açık ve örgün eğitim ayrımı yapılmamıştır. Ortaöğretime devam eden 6,5 milyonu aşan öğrenciden 1,5 milyondan fazlasının açık öğretim lisesine, 563 bin öğrencinin ise özel liselere gittiği raporlanmıştır (MEB, 2022). 2021-21 yılları arasında ilköğretimde ve ortaöğretimde okullaşma oranının düşmesinde pandeminin de etkisinin olduğu söylenebilir. COVID-19 salgını nedeniyle 2020 yılında 188 ülkede yaklaşık 1,5 milyar öğrencinin eğitiminin sekteye uğradığı belirtilmektedir (OECD, 2021:3). Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]) ülkeleri arasında Meksika'dan sonra okulların en uzun süre kapalı kaldığı ikinci ülke Türkiye olmuştur (TÜSİAD, 2021). Yükseköğretimde ise (doktora ve yüksek lisans öğrencileri hariç) toplamda 7.829.148 öğrenci bulunmaktadır (YÖK, 2023). Bu sayı toplam nüfusa oranlandığında, nüfusun yaklaşık %8,5'ini oluşturmaktadır. Açıköğretim Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin de bunun içerisinde olduğu unutulmamalıdır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında yüksekokulda net okullaşma oranı %44,4'tür (TÜİK, 2022a). Söz konusu istatistikler gençlerin ortaöğretimden başlayarak devam eden bir şekilde yükseköğretim kademesinde de eğitimden koptuğunu göstermektedir. Eğitim kademesi ilerledikçe okullaşma oranının düşmesi ülkenin ekonomik kalkınmasında esas olan beşeri sermayenin oluşması açısından da riskli bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Yoksulluğun sebepleri göz önünde bulundurulduğunda ilk akla gelenlerden biri eğitim seviyesi olduğu söylenebilir (Çalışkan, 2007). Türkiye'de eğitim seviyesi ile gelir arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla eğitim seviyesinin düşük olmasının yoksulluğa yol açacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim TÜİK tarafından 2012 yılında yapılan Çocuk İşgücü Anketi çalışması bu savı doğrulamaktadır. Bu çalışmaya göre

ülkemizde 893 bin civarında çocuk işçi bulunmaktadır ve bunların 601 bini 15-17 yaş arasındadır. 15-17 yaş arasında çalışan yaklaşık %52'si yevmiyeli ve %46'sı ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta ve %65'i okula devam etmemektedir (TÜİK, 2013). Giderek azalmakla birlikte kız çocuklarının okutulmaması şeklindeki kültürel kalıpların hala devam ediyor oluşu genç kızların eğitime devam edememe konusunda ayrımcılık ve eşitsizliğe maruz kalmalarına yol açmaktadır. Kız çocuklarının eğitim ve kariyer fırsatlarına erişiminin kısıtlanması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesine ve kadınların toplumsal yaşamda eşit haklar elde etmelerinin önünde engeller oluşturmalarına neden olmaktadır (KADEM, 2022; UNFPA, 2020a; 2020b). Üniversite sayı ve kontenjanlarının son yıllarda çok fazla artmasına rağmen eğitimin hem nitelik hem de nicelik olarak geliştirilmesi gereken alanlardan biri olduğu düşünülmektedir (Günay, 2017). Özellikle ortaöğretimde yani 14-17 yaşlarındaki gençlerin yer aldığı eğitim aşamasında, eğitimin akademik açıdan yeterli düzeyde olmadığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır. Berberoğlu ve Kalender (2005) öğrenci başarısı, okul türleri ve bölgeler kapsamında üniversiteye giriş sınavları ve Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sonuçlarını incelenmiş, gençlerin temel becerileri kazanmada ve bunları uygulamada sorun yaşadığı, ülkedeki okullar arasında büyük farklar bulunduğu ve öğrencilerin sınav başarısına göre seçilmesinin bu farkı büyüttüğü ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin matematik alanındaki ortalama puanı 453 (OECD ortalaması 472), fen alanındaki puanı 476 (OECD ortalaması 485) ve okuma becerileri alanındaki puanı 456 (OECD ortalaması 476) olarak belirlenmiştir. Bu puanlar katılımcı ülkelerin ortalamasının üzerinde; OECD ortalamalarının ise altında bulunmaktadır (MEB, 2023).

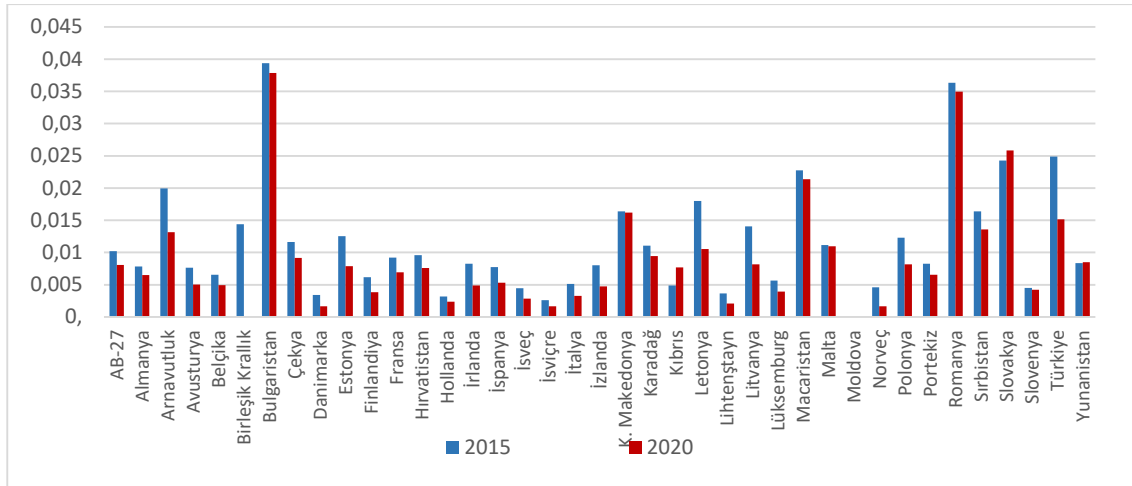

Şekil 2: 2015 ve 2020 yıllarında 18-24 yaş arasında eğitim ve öğretimden erken ayrılanlar

Kaynak: EUROSTAT, 2023 (edat_ifse_14)

Tablo 2’de 2015 ve 2020 yıllarında AB’ye üye ülkelerde, Avrupa ülkelerinde ve ülkemizde eğitim ve öğretimden erken ayrılan ve en iyi ihtimalle lise diplomasına sahip olan gençlerin oranı hakkında veriler yer almaktadır (EUROSTAT, 2023c). Tablodan AB üyesi 28 ülkenin ortalamasının 2015 yılında %10 civarında olduğu ve bu oranın 2020 yılında da anlamlı bir düzeyde değişmediği anlaşılmaktadır. AB üyesi ülkeler arasında 2015 ve 2020 yıllarının her ikisinde de okul terk oranının en yüksek olduğu ülke -2015’te %20; 2020’de ise %16 oranı ile- İspanya’dır. En düşük terk oranı ise 2015’te %2.8, 2020’te %2.2 oranı ile Hırvatistan’a aittir. Kıbrıs, İsveç, Macaristan, Çekya, Danimarka, Avusturya, Litvanya ve Slovakya okul terk oranları 2015’e göre artış gösteren ülkeler olmuştur. Türkiye’de ise 2015 yılına ait %36 olan okul terk oranının 2020’de %26.7’ye düştüğü görülmektedir.

Tablo 2’de yer alan veriler genel olarak AB’nin gençlerin eğitimiyle ilgili politikalarının olumlu sonuçlar verdiğini ortaya koymaktadır. Diğer yandan AB ortalamasını yükselten ülkeler olarak İspanya, Malta ve Portekiz’de çok ciddi düşüşler meydana geldiğini vurgulamak gerekir. Yine ülkemiz açısından oransal olarak 9 puanın üstünde bir azalmanın meydana gelmesinde 4+4+4 sistemiyle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. 4+4+4 sisteminde yer alan açıktan lise eğitiminin öğrencilerin okul terkini istatistiksel olarak azalttığı düşünülmekle birlikte ülkede eğitim alanında meydana gelen ilerlemeler de göz ardı edilmemelidir. Ne var ki ülke ortalamasının AB ortalamasının yaklaşık 2,5 katı olduğu dikkate alındığında söz konusu alanda ciddi iyileştirmelerin yapılması gerektiği aşikardır.

Şekil 3: 2015-2020 yıllarında 15-19 yaş arasındaki gençlerin doğum oranı

Kaynak: EUROSTAT, 2023 (demo_frate)

Tablo 3, 15-19 yaş arasındaki gençlerin doğum oranı istatistiklerine yer vermektedir (EUROSTAT, 2023f). Tabloda en dikkat çekici durumun AB ülkelerinde 15-19 yaş dilimindeki gençlerin 2015'te %1 civarında olan doğum oranı ortalamasının 2020'de binde 8 civarına gerilemesi olduğu söylenebilir. Söz konusu değerin en yüksek olduğu ülkeler her iki yılda da sırasıyla Bulgaristan, Romanya ve Slovakya'dır. 15-19 yaş arasındaki doğumlar eğitimde yani okulda olunması gereken yaşlarda ebeveyn olunduğunun göstergesidir. Bu yaştaki doğumların genelde plansız olduğu düşünülmektedir. Türkiye'de bu oran AB ortalamasının iki katı kadar olsa da beş yılda ciddi bir düşüş gözlemlenmektedir. Çocuk yaşta erken evliliklerin engellenememesi, bu oranların en büyük sebebidir. TÜİK tarafından yapılan "İstatistiklerle Çocuk" adlı çalışmaya göre ülkemizdeki 16-17 yaşındaki resmi evliliklerin, genel evlilikler içindeki oranı %2,1'dir. Bu oran 2015'te % 5,4'tür (TÜİK, 2023b). Türk Aile Yapısı Araştırma (TAYA) 2011 raporuna göre, eğitim düzeyi arttıkça hem kızlarda hem de erkeklerde erken yaşta evlenme oranının düştüğü saptanmıştır. Eğitim düzeyi düşük olan kadın ve erkekler karşılaştırıldığında kadınların erkeklere oranla iki kat daha fazla erken yaşta evlendikleri belirlenmiştir (TAYA, 2011). Ciddi yasal yaptırımların olmayışı, ailelerin kültürel değerleri, yoksulluk ve eğitimsizlik, resmi istatistiklere yansımayan çocuk yaşta evlilik oranlarının varlığı da düşünüldüğünde Türkiye'deki erken yaşta evlilik oranının diğer AB ülkelerine oranla yüksek oluşunu açıklamaktadır.

5.2 İstihdam

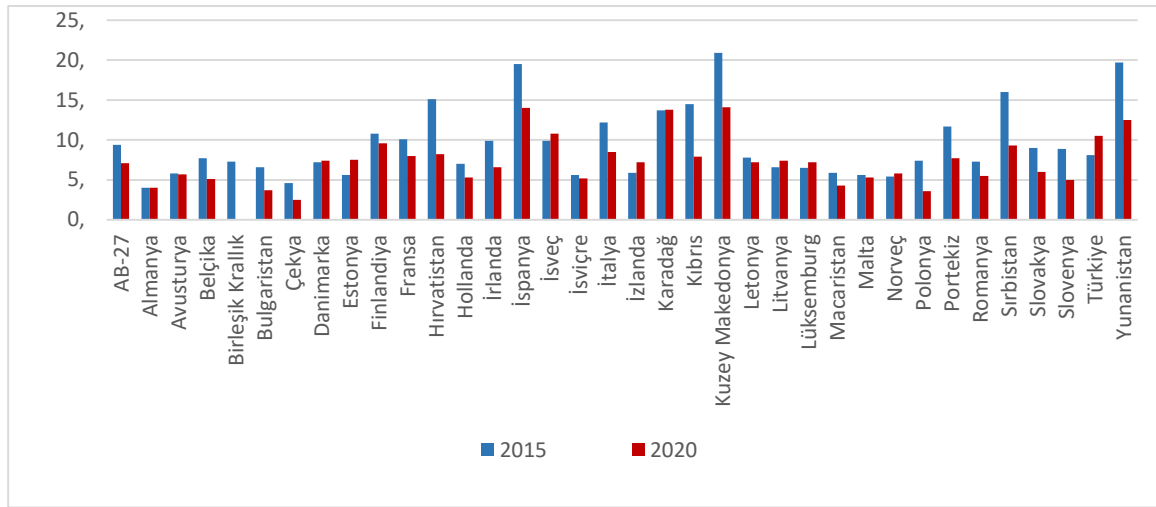
Gençler iş yaşamına kolayca dahil olamamakta ve birtakım engellerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu engellerin birkaç nedeni bulunmaktadır. Gençlerin henüz eğitim sürecinin içerisinde olmaları bunlardan ilkinin oluşturur. Bir diğer neden, eğitimini tamamlamış olsalar dahi çalışma tecrübesine sahip olamalarıyla ilişkilidir. İşverenler, çoğu zaman yeni mezun bir gencin motivasyonu ve öğrenme kapasitesi yerine deneyimsizlik faktörüne odaklanmayı tercih etmektedir. Gençlerin istihdamının önündeki bir diğer engel "kalifiye olmamaları" durumuyla ilişkilidir. Bu noktada, eğitim sisteminin yapılanmasında sanayi ve hizmet sektörlerinin (değişebilen) ihtiyaçlarının dikkate alınması, eğitim yaşamı sırasında iş yaşamı ve iş pratikleri konusunda gerekli temel becerilerin kazandırılması, etkin staj uygulamaları gibi alanlarda karşılaşılan zorluklar söz konusudur.

Gençlerin aktif işgücüne katılmada yaşadığı güçlükler genç işsizliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Genç işsizliği yakıcı bir toplumsal ve ekonomik sorundur. Gençlik döneminin üretkenlik, verimlilik ve yaratıcılığın yüksek olduğu bir zaman dilimi olduğu dikkate alındığında bu gruba mensup bireylerin işgücüne katılamamaları ve sonuçları üzerinde önemle durulmasını gerekli kılar. Freeman, genç işsizliğinin nedenlerini bunları çeşitli kategorilere ayırarak ve her birinin arz ve talep yönlerini inceleyerek açıklamaya çalışır. Genç işsizliğinin ilk nedeninin talep yönünde ekonomik koşullardan ötürü iş kıtlığıyla ilişkili olduğunu, arz yönünde ise gençlere düşük düzeyli iş önerme durumuna dikkat çekerek "mevcut işler" nedenselliği üzerinde durur. İkinci olarak, işverenlerin asgari ücret sunmasına karşın arz yönünü oluşturan, gençlerin gerçekçi olmayan ücret istemesi üzerinde durarak

“ücretler” nedenselliğine dikkat çeker. Üçüncü olarak talep yönünde iş piyasasında çeşitli olanaklar yaratılmasına karşın arz yönünde genç nüfusun hızlı artmasını göstererek “genç nüfusun hızlı artması” nedeni üzerinde durur (Freeman, 1980; Akt. Gündoğan, 2000).

Gençlerin işsizlik nedeniyle ekonomik olarak gelir kaybı yaşamalarının yanında kendilerine olan özgüvenleri ve topluma olan aidiyet duyguları da zayıflayabilmektedir. İşsiz gençler ayrıca, çalışma yaşamına katılma ve işgücü piyasası içinde kalıcı olma açısından önemli olan mesleki ve iş yaşamı tecrübesine sahip olamamakta, iş çevresi edinemediklerdir. Ekonomik imkânlarının kısıtlılığı da toplumsal entegrasyon ve sosyalleşme sorunlarına neden olabilmektedir (Işığışık, 2015). İşe sahip olan gençlerin de kendilerini ispatlamak ve işlerini kaybetmemek için uzun süreli veya ağır koşullarda çalışmak zorunda kalmaları, kendilerine boş zaman ayıramamaları gibi olumsuzluklar istihdama erişimin tek başına yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Çünkü istihdam, karar mekanizmalarına katılım, özgürlükler, demokratik yurttaşlık, siyasal hakların kullanımı gibi ekonomi dışı temel hakların kullanımına temel teşkil etmektedir (Şen, 2013). Sonuç olarak istihdam alanında iş sahibi olsun ya da olmasın gençler dezavantajlı konumlarını devam ettirmektedir.

AB Gençlik Raporunda 15-24 yaş arasındaki gençlerin istihdamıyla ilgili çarpıcı bir veri yer almaktadır. Söz konusu rapora göre 15-24 yaş arası gençler, 25-64 yaş arasındaki yetişkinlere göre atipik ve asosyal çalışma saatlerine daha çok maruz kalmaktadır. 15-24 yaş arasındaki gençlerin %21,4’ü nöbete kalmakta; %34,8’i cumartesi günleri çalışmakta, %19,7’si ise pazar günü çalışmaktadır. 25-64 yaş arası yetişkin çalışanların ise %17,9’u nöbete kalmakta, %26,1’i cumartesi çalışmakta ve %14,1’i pazar günleri çalışmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2016a). Sekizinci Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi; kalıcı, kapsamlı ve çevre dostu ekonomik büyümeyi, tam istihdamı ve herkes için adil çalışma fırsatlarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ancak gençlerin işsizlik, vasatın altında istihdam, kayıt dışı sektörde çalışma veya çalışan yoksullar kategorisine girme olasılıklarının yetişkinlerden daha fazla olması, bu hedeflerin yerine getirilmesi için gençlerin sorunlarının öncelikli ve kapsamlı olarak ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

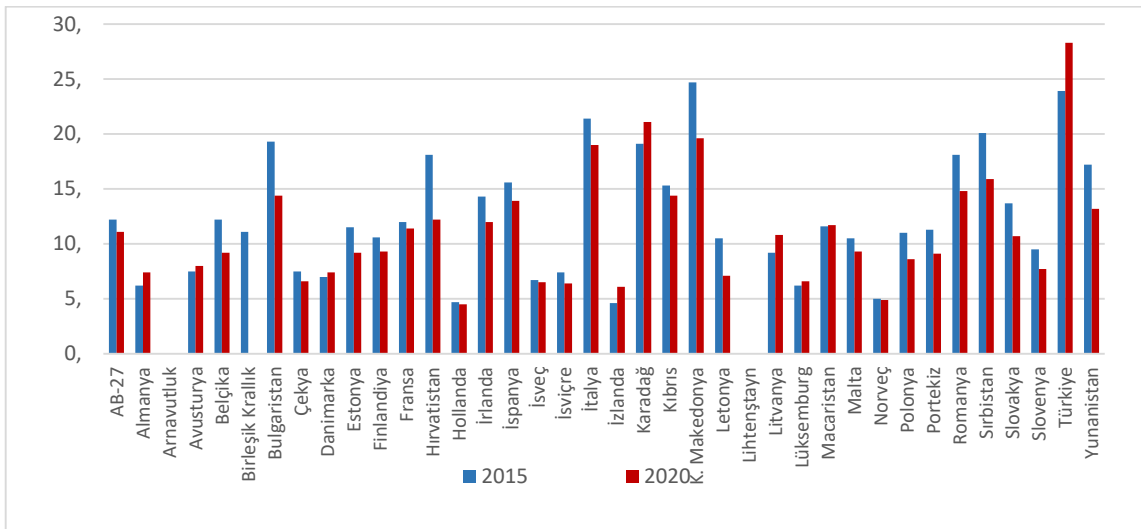

Şekil 4: 2015-2020 yıllarında 20-24 yaş arası gençlerin yaş ve ülkeye göre işsizlik oranı (cinsiyetsiz)

Kaynak: EUROSTAT, 2023 (Yth_empl_140)

Tablo 4’te 20-24 yaş arasındaki gençlerin işsizlik oranı yer almaktadır. 2015 yılı AB işsizlik ortalaması yaklaşık %9.4, 2020 yılı ortalaması ise %7 civarındadır (EUROSTAT, 2023d). AB üyesi ülkeler arasında en yüksek işsizlik oranına sahip ülke 2015’te Yunanistan, 2020 yılında ise İspanya olmuştur. En düşük orana sahip ülke Çekya’dır. Türkiye’nin genç işsizliği oranı 2015 yılında yaklaşık %8 oranla AB üyesi ülkelerin ortalamasından daha iyi durumdadır. 2020 yılında ise tabloda yer alan ülkelerin bir kısmında genç işsizliği artmış, bir kısmında azalmıştır. Türkiye’de ise artış eğilimi ile birlikte bu oran %10,5’e çıkmıştır. Ülkelerdeki genel artışın temel nedeni olarak COVID-19 salgını ile bağlantılı faktörlere yer verilmektedir.

Türkiye’de 20-24 yaş arasındaki genç işsizliğinin yükselme eğiliminin birkaç nedeni bulunmaktadır. Artan nüfus ve işgücü karşısında yeterli oranda istihdam (yeni iş) yaratılamaması, talep edilen alanlarda çalışması beklenen genç işgücünün gerekli niteliklere sahip olmaması, arz çokluğu ve işgücü açığı olan alanlarda gençlerin çalışmayı istememeleri bu nedenlerden bazılarıdır. Ara eleman ihtiyacı ve mesleki beceri eksikliği sıklıkla dile getirilen konular arasındadır. Kadınların eğitim ve çalışma yaşamına katılmasında yaşanan sosyo-kültürel etkilere ek olarak işverenlerin kadın işgücüne dönük ön yargılarının olması da kadın işsizliğini ve buna bağlı kadın ve hane yoksulluğunu arttıran bir diğer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. TÜİK, 2025 yılının Mart ayında yayınladığı İşgücü İstatistiklerinde, kadınlarda işsizlik oranını %10,6; erkeklerde ise %6,5 olarak belirtmiştir. Bu fark, mevsim etkisinden arındırılmış istihdam oranında da kendini göstermiş, erkeklerde %66,9 kadınlarda %31,9 olarak gerçekleşmiştir. İşgücüne katılım oranlarına bakıldığında ise bu fark dramatik bir şekilde artış göstermiş, erkeklerde %71,6 kadınlarda %35,7 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2025). Türkiye’de eğitim seviyesi ile işsizlik oranı arasındaki ilişki ters yönlü bir eğilim göstermemiştir. Eğitim seviyesi arttıkça işsizlik oranları da artmaktadır (Çalışkan, 2007). Son yirmi yılda, çarpıcı durumlardan biri de genç NEET (Eğitim veya Öğretimde Olmayan) oranlarının kalıcı bir şekilde yüksek kalmasıyla ilgilidir. Gençler için yeterli sayıda kaliteli işler yaratmakta başarısız olan genç istihdamı politikaları ve yatırımları, iş bulmakta zorluk çeken gençlerin iş aramaktan vazgeçmelerine veya kayıt dışı sektörde çalışmalarına ya da mevsimlik veya tehlikeli işlere yönelmelerine neden olmaktadır (UN, 2020). Genç kadınlar için dünya çapında NEET oranı %30, genç erkekler için ise %13 civarındadır (ILO, 2019).

Tablo 5: 2015-2020 yıllarında 15-24 yaş arasındaki ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı

Kaynak: EUROSTAT, 2023 (tesem150)

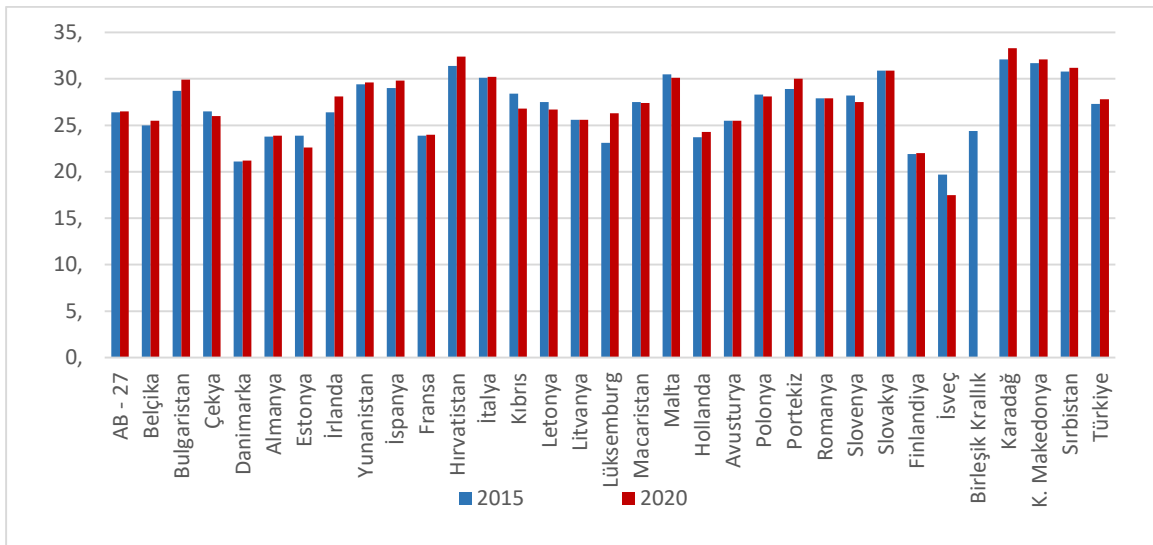
Tablo 5’te 15-24 yaş arasındaki ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı verilmektedir. Tabloda AB ortalamasının 2015’ten 2020’ye kadar olan beş yıllık süreçte %12’ten %11’e düştüğü görülmektedir (EUROSTAT, 2023e). AB üyesi ülkeler arasında her iki yılda da en yüksek orana sahip ülke İtalya, en düşük orana sahip ülke olarak ise Hollanda olarak göze çarpmaktadır. Türkiye, 2020’de eğitimde ve istihdamda olmayan gençlerin oranı açısından diğer ülkeler arasında en yüksek orana sahip olmuştur. Yaklaşık dört puanlık bir artışla, Makedonya’yı geride bırakarak birinci sıraya yükselmiştir.

TÜİK tarafından yılında yapılan “Genç Nüfusun Eğitimde ve İstihdamda Olma Durumu” adlı çalışmaya göre 15-24 yaş aralığındaki genç nüfusun ne eğitimde ne istihdamda olanlarının oranı 2020 yılında %28,3 iken 2021 yılında %24,7’ye gerilemiştir (TÜİK, 2022b). Ancak 25-29 yaş aralığındaki genç grubun NEET istatistikleri paylaşılmamıştır. Burada, EUROSTAT (2023a) tarafından paylaşılan NEET istatistiklerine bakıldığında, 15-29 yaş aralığındaki gençlerin %32’sinin ne eğitimde ne istihdamda oldukları görülmektedir. Söz konusu istatistikler gerek eğitim alanında gerekse de istihdam alanında yapısal çalışmalar yapması gerektiğini göstermektedir.

COVID-19 pandemisi, şüphesiz, bu istatistikleri derinden etkilemiştir. Eğitim kurumlarının kapanması tüm öğrencilerin öğrenme süreçleri üzerinde etkide bulunmuş olsa da uzaktan eğitim en çok dezavantajlı durumda olanları olumsuz etkilemiştir. Risk altındaki öğrencilerin okulu bırakma baskısı artmıştır. Zira ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı, önceki yıllarda düşerken, 2020’de artmıştır. Bu hem TÜİK istatistiklerinde hem de Avrupa Birliği üye ülkelerinin istatistiklerine yansımıştır (Avrupa Komisyonu, 2021). 2020 yılındaki ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranının düşmesindeki temel sebep tekrar okulların yüz yüze eğitime geçmesi, normalleşmenin başlaması ve işyerlerinin tekrar çalışmaya başlaması olabilir. Pandemiyle birlikte sosyal dışlanma düzeyinde bir artış yaşanmıştır ve hâlihazırda dezavantajlı konumdaki gençler ve çocuklar en fazla risk altında olanlar olarak görünmektedir. Bu durumun orta ve uzun vadeli etkileri net olmasa da gelecekte okulu bırakma oranlarını ve öğrenme çıktılarına etkileyebileceği düşünülmektedir. “Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan 15-24 Yaş Grubundaki Genç Nüfusun Bitirdiği Eğitim Düzeyi” isimli istatistik çalışmasında da önemli veriler bulunmaktadır. Verilerin 3 aylık dönemler halinde yayınlandığı tabloda, yıllık oranı bulmak için ortalama alınmıştır. Buna göre, 2022 yılı için, yaklaşık 12.000.000 civarındaki 15-24 yaş arası gencin, 150.000’i okuma yazma bilmemekte ve bunların %80’i ne eğitime ne istihdama katılmaktadır. Yaklaşık 1.917.000 bin mesleki veya teknik lise mezununun %27,9’u ne eğitime ne istihdama katılmaktadır. Söz konusu istatistik 1.367.000 yükseköğretim mezunu genç için %33’e çıkmaktadır. COVID-19 pandemisi, yükseköğrenim gören gençleri şiddetli bir şekilde etkilemiştir. 2020 yılında, pandeminin ortaya çıkışıyla birlikte yükseköğrenimdeki gençlerde NEET oranı bir önceki seneye göre %5,5 puan artmıştır. Bazı aylarda, bu oran %46’ya kadar çıkmıştır (TÜİK, 2021). Kadın ve erkek arasındaki toplumsal ve ekonomik eşitsizlik bu alanda da kendini göstermektedir. Yükseköğretim mezunu erkekler için ne eğitim ne istihdama katılma oranı kadınlara göre daha azdır (TÜİK, 2022b). Bu tablo göstermektedir ki kadınlar yükseköğretim mezunu olsalar dahi iş yaşamında erkeklere göre ayrımcılığa maruz kalmaktadır.

Türkiye’de ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranının yüksek olmasının çeşitli sebepleri vardır. Gençlerin ne eğitimde ne istihdamda görülmemelerinin en büyük nedeninin enformel istihdam ve ücretsiz ev işçiliği olduğu söylenebilir. TÜİK 2019 çocuk işgücü araştırmasına göre, 15-17 yaş aralığındaki çalışan 720 bin çocuğun, yarısından fazlasının hizmet sektöründe çalıştığı görülmektedir. Cinsiyete göre dağılımına bakıldığında erkeklerin yaklaşık 3’te birinin sanayi sektöründe çalıştığı, kadınların ise %60’ının hizmet; %25’inin tarım sektöründe çalıştığı görülmektedir (TÜİK, 2020). Kırsal alanın iş kolu olan tarımda erkeklerin yevmiyeli olarak enformel şekilde çalıştığı, kadınların ise ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığı düşünülürse söz konusu istatistiklerin birbiriyle tutarlı olduğu anlaşılabilecek ve kayıt dışı istihdamın büyüklüğü ortaya çıkacaktır.

5.3 Barınma

Şekil 6: 2015-2020 yıllarında gençlerin ülkelere göre aileden ayrıldıkları yaş ortalaması

Kaynak: EUROSTAT, 2023 (yth_demo_030)

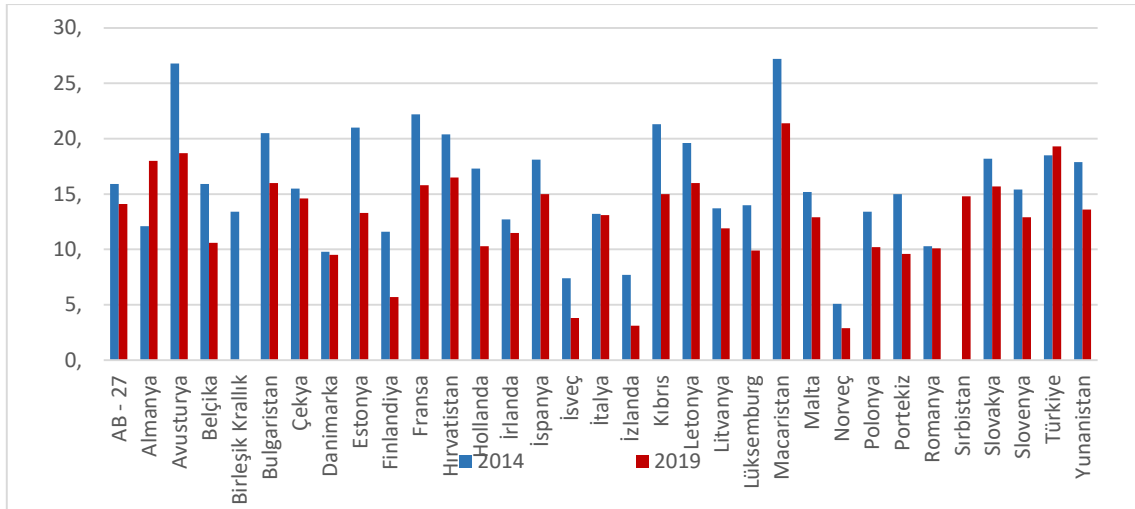
Tablo 6’da gençlerin ailelerinden ayrıldıkları yaş ortalamalarını gösteren veriler bulunmaktadır (EUROSTAT, 2023h). Tablo yakından incelendiğinde AB ortalamasının her iki yılda da aynı kaldığı ve yaklaşık 26 olduğu görülmektedir. Aileden ayrılma en düşük yaş ortalaması her iki yılda da İsveç’e, en büyük yaş ortalaması ise her iki yılda da Hırvatistan’a aittir. Türkiye’de aileden ayrılma yaşı ortalaması ise 2015’te 27,3; 2020’de 27,5’tir.

Türkiye’de her ilde en az bir devlet üniversitesi ve çok sayıda vakıf üniversitesi bulunması yüksek öğretime erişim açısından önemli bir kolaylığa işaret etmektedir. Ancak her üniversitede girilmesi arzu edilen bölüm ya da programların olmaması ya da öğretim kalitesi, öğretim elemanı sayısının azlığı, kampüs-fiziksel imkânların kısıtlı oluşu ya da bulunduğu yerleşim yerinin cazip görülmemesi gibi çeşitli nedenlerle başta Ankara, İstanbul ve İzmir gibi metropol kentler ve buralarda yer alan köklü/tanınmış üniversitelerin tercih edilmesi şeklindeki tavrın yaygınlığı gençlerin üniversite eğitimi için yaşadıkları illerden/yerleşimlerden ayrılmaları ve büyük kent merkezlerine eğitim göçünü tetikler niteliktedir (Işık, 2009). Benzer eğilim aile yönlendirmelerinin de etkisiyle ortaöğretim döneminde de görülebilmektedir. Nitelikli olduğu düşünülen bir lisede okumak isteyen öğrenciler, köy ve ilçelerden şehir merkezlerine ya da yaşadıkları bölgenin büyük kentlerine göç etmektedir. Gelir düzeyi yetersiz aileler ya da ekonomik kriz ve pandemi gibi özel koşullardan etkilenen geniş kesimler için, yüksek barınma maliyetleri altında çocukların eğitimi açısından barınma ihtiyacının karşılanması temel bir unsur haline gelmektedir. Sorunun çözümü için öğrencilerin büyük bir kısmının yurtlara yöneldiği görülmektedir.

Özer ve Kurtaran (2009) tarafından yapılan “Gençler ve Barınma” konulu araştırmaya göre üniversite öğrencilerinin %34,7’si yurt odalarını 6 ve daha çok sayıda birey ile paylaşmak zorundadır ve %25,5’i odayı paylaştığı kişilerden memnun değildir. Yurtlarda kalan öğrencilerin %70’i imkân olması dâhilinde bir eve taşınmak istediğini, bunun temel nedeni olarak da yurdun özgürlük kısıtlayıcı yapısını göstermiştir. Gençler, yemek saatlerinin sınırlılığı, giriş çıkış saatlerinin olması, özel alan sağlamaması, kalınan odada kişisel objelere yer verilememesi gibi nedenleri özgürlüğü kısıtlayıcı neden olarak belirtmiştir. Söz konusu kısıtlamalara rağmen yurtlarda kalmaya devam etmelerinin temel nedenini yurtların evlerde kalmanın maliyeti ile kıyaslandığında çok daha ekonomik olma niteliği ile ilişkilendirmişlerdir. Bir başka araştırma sonuçları, devlet yurtlarında (özellikle son yıllarda) hem nicelik hem de nitelik olarak artış gözlemlenmesine rağmen, devlet yurdunda kalan öğrencilerin diğer yerlerde kalan öğrencilere kıyasla daha fazla yalnızlık hissi yaşadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin odalarını seçme imkanlarının olmaması, odaların idare tarafından rastgele belirlenmesi gibi durumlar öğrencilerin kendilerini yalnız hissetmelerine neden olabilmektedir (Kara, Aykul ve Pulat, 2019).

Kredi ve Yurtlar Kurumunun (KYK) kapasite artırımı sürecinde sadece sayıya odaklanmaması, yurtları fiziksel olarak çağa uygun şekilde hazırlaması, yurtlarda kalan gençlerin sosyal, kültürel ve toplumsal ihtiyaçlarına duyarsız kalmaması gerekmektedir. Odaların gençlere kişisel alan sağlayacak şekilde düzenlenmesi önemlidir. Yurtlarda olanaklar elverdiğince özel eşya bulundurulabilmesine, yemek hizmetlerinin daha uzun süreli olmasına ve giriş çıkış saatlerinde esneklik sağlanmasına gereksinim vardır. Türkiye’de evden ayrılma yaş ortalamasında 2020 yılındaki artışa karşın anlamlı bir değişim gerçekleşmemiştir. Yalnız üniversite eğitime başlamak için çok daha küçük yaşlarda evden ayrılan büyük bir kitlenin olduğu bilinmektedir. Devletin, ebeveyn yardımı ve KYK’ndan alınan burs ya da kredi dışında oldukça sınırlı gelire sahip olan çok sayıda öğrenciye barınma konusunda alternatifler sunması ve kolaylaştırıcı olması gerekmektedir. Eğitim almak için ailelerinden ayrılan gençlerin karşılaştığı barınma sorunların hafifletilmesi ve KYK dışındaki barınma seçenekleri için ekonomik yardımların yapılması gençlerin yeni yaşamlarının kolaylaşmasına önemli katkı sunacak, evden ayrılmanın ve tek başına yaşam kurmaya çalışmanın sebep olduğu sorunlarla uğraşan gençlerin yükünü hafifletecektir. Anayasada yer alan sosyal devlet vurgusunun gereği olarak tüm gençlere ve dezavantajlı gruplara ucuz konut sağlamanın kamusal bir sorumluluk bilinci içinde yerine getirilmesi gereklidir.

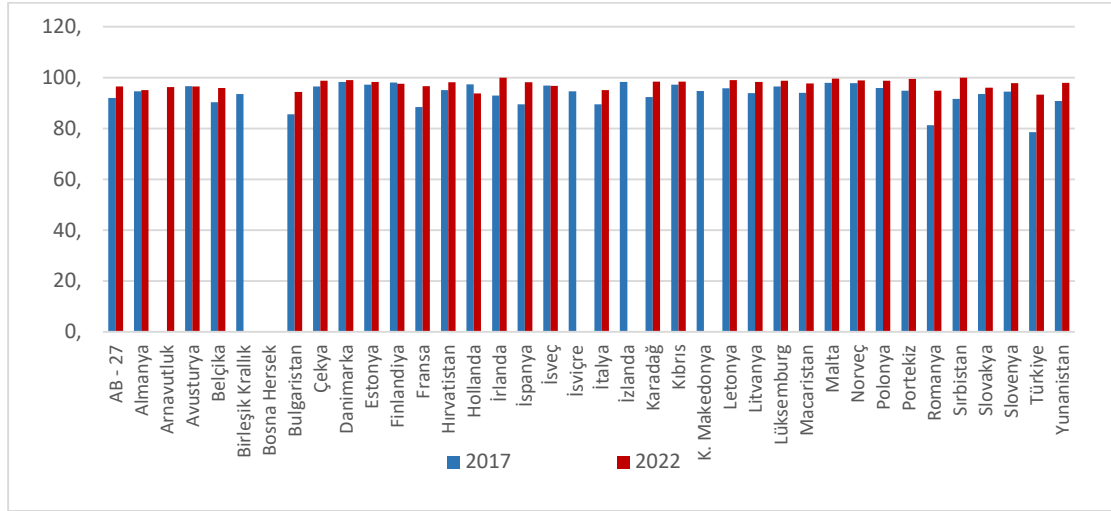
5.4.Sağlık ve Erişilebilirlik

Şekil 7: 2014 ve 2019 yıllarında 15-24 yaş arasındaki gençlerin günlük sigara içme oranı (var olan yıllar değerlendirilmeye alınmıştır)

Kaynak: EUROSTAT, 2023 (hlth_ehis_sk3u)

Tablo 7’de ülkelere göre gençlerin sigara içme istatistikleri cinsiyet faktörü dikkate alınarak verilmiştir (EUROSTAT, 2023g). 2014 yılı verilerine göre AB’de gençlerin yaklaşık %16’sı sigara içmektedir. Sigara içme oranının en yüksek olduğu ülkeler sırasıyla %25’leri aşan oranıyla Macaristan ve Avusturya ile %20’leri aşan orana sahip Fransa’dır. Norveç ve İsveç gibi gelişmiş refah ve sağlık sistemlerine sahip olan İskandinav ülkelerinde sigara içme oranı tüm ülkeler arasında en düşük değere sahiptir. 2019 verileri yakından incelendiğinde ise tablonun genelinde yer alan ülkelerin çoğunluğunda sigara tüketiminin ciddi azalış kaydettiği görülmektedir. Her iki dönem dikkate alındığında gençlerin sigara içme alışkanlığı açısından artışın olduğu iki ülke vardır; Almanya ve Türkiye. Türkiye’nin verileri incelendiğinde gençler arasında sigara içme oranının her iki yılda da stabil kalarak yaklaşık %20 seviyesine yakın olduğu görülmektedir. Bu durumu birkaç nedenle açıklamak mümkündür. Sigara veya alkol gibi zararlı alışkanlıkların kazanılmasında özellikle gençlik döneminde öne çıkan akran gruplarının etkisi, arkadaş ve eğlence ortamı, kendini kanıtlama arzusu, özenme gibi faktörlerin etkisi bilinmektedir. Tüm bunlara rağmen Türkiye’nin AB ve bağlaışık ülkeler arasında ortalaması yüksek ve yatay seyir takip eden niteliğe sahip oluşu önemli bir mücadele alanının varlığına işaret etmektedir. Yukarıdaki tablo verilerine yansımamakla birlikte EUROSTAT verilerine göre erkekler kadınlara göre daha fazla sigara içmektedir. Şener’e (2009) göre kadınlar para kazandıklarında, elde ettikleri geliri büyük ölçüde ailelerinin temel ihtiyaçlarını karşılamak için kullanır, kendi istekleri için oldukça düşük bir kısmını ayırırlar. Böylece gelire sahip kadınların, gelirlerinden pay ayırıp sigara almaları, ailenin ihtiyaçlarını öncelikli ele almalarından dolayı erkeklere göre daha az olasıdır. Gençlerin ev dışına çıkması, sigaraya ulaşmalarını kolaylaştırmakta ve vaktini daha çok evde geçirenlerin ise sigaraya ulaşmaları daha az olasıdır.

Şekil 8: 2017-2022 yıllarında 16-24 yaş arasındaki gençlerin günlük internete erişim sıklığı

Kaynak: EUROSTAT (isoc_ci_ifp_fu)

Tablo 8’de 16-24 yaş arasındaki gençlerin 2017 ve 2022 yıllarına ait internete erişim sıklıkları yer almaktadır (EUROSTAT, 2023i). Tablodaki veriler incelendiğinde, ülkeler arasında çok ciddi farkların olmadığı görülecektir. AB’nin internete erişim sıklığı ortalaması 2017 yılında %92, 2022 yılında ise yaklaşık %97’dir. Norveç, Finlandiya ve Danimarka’da gibi İskandinav ülkelerinde ve çoğu Avrupa ülkesinde internet erişiminin %100’e yakın olduğu görülmektedir. İnternet erişim sıklığının en düşük olduğu ülke 2022 yılında, 2017 yılına göre yaklaşık %15’lik artış sağlamasına rağmen her iki yılda da Türkiye’dir.

Milenyum çağı olarak isimlendirilen 21. yy’da internete ve teknolojiye ulaşma günlük yaşamın önemli bir parçasıdır. İnternet ve teknoloji kullanımının hayatı kolaylaştırmasına ek olarak, gençler özelinde olumlu kullanıldığında akademik çalışmalara katkı sağladığı, sosyalleşme imkânı sağladığı, günlük işlerin kolaylaştırılmasında önemli roller üstlendiği, eğlenme ve vakit geçirme imkânı sağladığı söylenebilir. Devletin ülkedeki internet fiyatlarını düşürmesi, kamusal alanlara ücretsiz internet erişimi sağlaması, ülkenin tamamına güçlü internet altyapı hizmetinin götürülmesini sağlaması gerekmektedir.

6.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Gençlik politikaları alanı çalışmanın başlığında da vurgulandığı üzere fırsatlar ve riskleri eşanlı olarak sunan özelliğe sahiptir. Bir yandan günümüz dünyasının küreselleşme, dijitalleşme, enformasyon toplumu, yüksek teknoloji, hızlı iletişim vb. çok sayıda faktör tarafından çerçevelenen yeni çağa özgün fırsatlar geleneksel yöntem ve araçlar dışında çok daha kolay erişilebilir ve ulaşılabilir bir dünyayı mümkün kılmaktadır (Şen, 2008:153). Özellikle azgelişmiş ülkelerin daha derinden yaşadığı kalabalık genç nüfusun üretici alanlara yönelik eğitimi, geniş kitlelere yeni istihdam olanakları, eksik tasarrufun yabancı sermaye girişleriyle kapatılması, teknoloji transferi gibi bir dizi kalkınma enstrümanlarının verimli kullanılması açısından küreselleşmenin nimetlerinden bahsetmek olasıdır. Atıl durumdaki zenginliklerin -jeopolitik konum, genç işgücü, kültürel-beşeri sermaye vb.- küreselleştirici dinamiklerin itmesi ile çok daha verimli kullanılması imkânları söz konusudur. Öte yandan ekonomik ve toplumsal tabakalar arasında makasın büyüdüğü, sınıflar arası kutuplaşmanın keskinleştiği eğilimlerin varlığı bir eşitsizlik ve dışlayıcılık dünyasına doğru gidişin güçlü işaretlerini ortaya koymaktadır. Yoksulluğun açlık, çocuk işçiliği, genç işsizliği, zorunlu göç (mültecilik) gibi yan başlıklarla birlikte günümüzün en çok dillendirilen küresel sorun başlıklarını oluşturmaları derinleşen risk toplumu koşullarında mevcut ve olası tehdit konularına duyarlı yeni bir stratejik bakışı gerekli kılmaktadır. Dünya nüfusunun yaklaşık 6’da birini oluşturan gençlerin, sosyal, kültürel veya ekonomik temelli aktüel sorunlarına gelecekte yenilerinin ekleneceği aşikârdır. Bu çalışma gençlik ekseninde başta politika oluşturucular ve karar vericiler olmak üzere konuyla bağlantılı tüm aktörlerin katılımı ve ortak bir strateji etrafında birleşmenin önemine dikkat çekmeye çalışmaktadır. AB örneğinde olduğu gibi çağdaş dünyada etkili olan resmi ya da sivil kuruluşların raporları, izleme ve istatistik faaliyetleri, iyi örnekler ve farklı uygulama

biçimleri genelde gençlik, özelde gençlik refahı ile ilgili ulusal politikalar için önemli bir doğrulama ve mukayese kaynağı niteliğine sahiptir.

Çalışma boyunca ele alınan veriler incelendiğinde, ülkemizin gençlere yüksek refah düzeyi sağlaması için alması gereken uzun bir yol olduğu görülmektedir. Gençlerin refah düzeylerini arttırmak için verilen hizmetler sosyal hizmet disiplinine uygun bir şekilde ele alındığında belli mesafeler katedilmekle birlikte önemli yapısal eksikliklerin bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Gençlik politikaları, gençlerin sorunlarının ortadan kaldırılabilmesi; en azından hafifletilebilmesi için gereklidir. Gençlerin sorunlarının çözülmesi ve refahının artırılması için devlet, aile, piyasa ve sivil toplum olmak üzere dört aktör rol oynamakta ve değişen koşullara bağlı olarak farklı işlevler üstlenebilmektedir (Aysan ve Avcı 2015, 4). Gençlerin günlük yaşamlarında en çok aile ve eğitim, istihdam gibi konularda devlet aktörünün rol üstlendiği söylenebilir. Bununla birlikte, kamu kurumlarının Türkiye’deki gençlere yönelik sunduğu hizmetler, henüz yeterli düzeyde değildir (Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu, 2012). Bu yetersizlik, piyasa aracılığıyla kapatılamayacağından bazı hizmetler gençler tarafından kullanılamamaktadır. Her kuruluşun ve kurumun kendine özgü bir politikası vardır. Bu politikalar farklı kuruluşlar tarafından benimsenmemektedir. Kamu kurumları arasındaki koordinasyon her bir kurumun kendi sorumluluk ve etki alanı için olduğu kadar bütünsel kamusal mücadelenin etkililiğini de önemli biçimde azaltmaktadır. Bu durum da faaliyetlerin farklı kuruluşlar tarafından tekrarlanması, eksikliklerin tam anlamıyla çözümlenememesi, gençlerin hizmetlerden etkin bir şekilde yararlanamamasına sebep olmaktadır. Bu durum Türkiye’de bir gençlik politikasının var olmadığı (Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu, 2012) düşüncesini güçlendirmektedir. Eğitim, istihdam ve sağlık başta olmak üzere gençlerin refahını oluşturan alanlarda politikalar üretmek ve gecikmeksizin uygulamaya koymak elzem hale gelmiştir. Türkiye’de gençlere ve onların refahına yönelik çalışmalardan Gençlik ve Spor Bakanlığı ana sorumlu olmakla birlikte gençlerle ilgili politika üretmek ve uygulamaktan tek sorumlu kurum değildir. Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın gençlik politikaları oluşturmada ve uygulamada Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere çok sayıda paydaşı bulunmaktadır. Bakanlığın paydaşlarıyla arasındaki koordinasyonu arttırması, gençlerin sorunlarının neler olduğu anlamak için kapsamlı araştırmalar yapması, politikalarını ve gelecekteki hizmetlerini bu araştırmaların sonuçlarından yola çıkarak oluşturmaları gerekmektedir. Sunulan hizmetlerin vatandaşlık eksenli ve hak temelli bir perspektife oturtulması kamusal inisiyatif ve sorumluluğun kabulü açısından önemli bir değere sahiptir. Hizmet verilen kitlenin karakteristik özellikleri dolayısıyla içinde barındırdığı belli dezavantajlılıkları ihmal etmeyen bir yaklaşım benimsenmelidir. Mevcut yaklaşımlar ve uygulamalardaki eksiklikleri geri beslemeli mekanizma ve süreçler yardımıyla anlamaya ve analiz etmeye çaba gösterilmelidir. Uygulamaların yararlanıcıların ihtiyaç ve değerlendirmeleri ile eşgüdümlü olarak kendini yenileyen ve uyarlayan bir yapıya sahip olması önemsenmelidir. Zira gençlik temelli bütçeleme, bütçe program ve politikalarının gençlik temelli olarak düzenlenmesi, bunun yansımalarının sistematik olarak incelenmesini ve kamusal alan içerisindeki kaynak dağılımının gençlik temelli olarak düzenlenmesini öneren yaklaşımlar öne çıkmaya başlamıştır (Kaplan, Özügürlü, 2023). Gençlerin politikadan ekonomiye, eğitimden sağlığa, teknolojiye bilme birçok alanda var olmasını sağlayacak biçimde kamu kaynaklarının kullanılması ve bu amaç doğrultusunda kaynakların transferlerinin gerçekleştirilmesinin önemi yadsınamaz (Yaman, 2021).

Bir olgunlaşma çağı olan gençlik döneminde, ülkelerin ve politikacıların görevi, gençlerin önünü açarak onlara aktif vatandaş olma yolunda destek vermek, onların işgücü piyasasına dâhil olmalarını sağlamak ve toplumla kaynaştırarak sorunlarını minimize etmeye çalışmak olmalıdır. Öğrenmeye ve gelişmeye açık bir zamandan geçen bu grubun topluma kazandırılması hayati önem taşımaktadır. Gençlerle ilgili makro sosyal hizmet uygulamaları ve sosyal politika çalışmalarının bir kısmı gençlerin refahına yöneliktir. Gençlik refahı, sosyal refah alanında gençlere yönelik verilen sosyal hizmetler ve gençlik alanında ulaşılmak istenen noktaya gönderme yapmaktadır. Gençlik refahı, gençlerin kendilerini ifade edebildiği, toplumsal ve politik süreçlere katılabildiği ve temsiliyetlerinin olduğu, nitelikli bir eğitim alabildiği ve istihdama katılabildiği, kişisel gelişimleri için gerekli fırsatların sağlandığı ortamda mümkün olmaktadır. Gençlerin refahını arttırmak ve onlara böyle bir alan oluşturmak da gençlik refahı alanında makro sosyal hizmet uygulamasının temel amacıdır.

Türkiye tarafından oluşturulan 10. Kalkınma Planı Gençlik Çalışma Grubu Raporu’nda “Gençlik politikalarının gelişimiyle ilgili temel prensipler” başlığının birinci maddesinde gençlik alanında yeterli çalışmanın olmadığı, araştırma temelli çalışmaların yapılması gerektiği ve bundan dolayı gençlik alanında yapılacak çalışmaların, araştırmaların, tezlerin ve projelerin devlet tarafından destekleneceğinden bahsedilmiştir (Kalkınma Bakanlığı,

2015). 11. Kalkınma Planında ise genel olarak, gençlere yönelik bilimsel, sportif ve kültürel faaliyetlerin artırılması, dezavantajlı konumdaki gençlerin hareketlilik programlarından yararlandırılması, karar alma ve sosyal yaşamda daha aktif rol oynaması için çalışmaların düzenlenmesi kararları alınmıştır. AB Stratejisi'nde de geçen bu yaklaşım, üye ülkelerle birlikte, ülkemizi de etkilemiştir.

Gençlik politikalarının gençlere yönelik verilen sosyal hizmetlerin daha etkili verilebilecek şekilde tanımlanmaması, sosyal hizmet müdahalelerine de bir engel tanımaktadır. İşsizlik, sosyal güvenlikle ilgili problemler, sağlık politikaları, katılım sorunları gibi sosyal sorunlarla başa çıkamayan gençlerin güçlendirilmesi ve iyilik hallerinin artırılması için savunuculuk yapılması sosyal hizmetin bir amacıdır. Sosyal hizmet uzmanları yasalara dayandırılan yetkileriyle, değişim yaratmak için kurumların politikaları ve yasal çerçeveler içinde hareket eder. Sosyal hizmet uygulamasının en kapsamlı boyutu makro uygulamadır. Makro uygulamada hak savunuculuğu ve toplum örgütlemesi yapılmaktadır. Sosyal hizmet makro uygulama yaparken, müracaatçı kitlesinin kaynaklara ve haklara erişimini savunur, devletin sosyal politikaları yoluyla yükümlülüklerini hak temelli olarak yerine getirmesine önayak olur ve müracaatçıları örgütler. Makro uygulamaların en iyi yapılabileceği alanlardan biri gençlik merkezleridir. Ancak gençlik merkezlerinin örgütlenmeleri çok parçalı bir yapıdadır. Farklı kurumlara bağlı olması ve gençlik merkezlerinin arasında işbirliği ve koordinasyonun eksik olması, nitelikli sosyal hizmet müdahalelerini engellemektedir. Bu durum 11. Kalkınma Planında da vurgulanmış ve çözüm gereken konular arasında yer almıştır (Kocaman, 2021). Gençlik merkezleri, gönüllülüğün artırılması için önemli bir araç olabilir. Gönüllülüğün, gençlik politikalarının merkezinde olduğu unutulmamalıdır (Çakı, 2011).

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the author).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2008). Türkiye'nin ulusal gençlik politikası nasıl yapılandırılmalıdır?. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-20.
- Adıgüzel, İ. B. (2013). *Erasmus Programına Katılan Gençlerin Türkiye'deki ve Gittikleri Ülkelerdeki Gençlere ve Gençlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Alican Şen, A. (2022), "Eğitime Erişim Sorunu ve Toplumsal Eşitsizlik", *Toplumsal Eşitsizlikler*. (Ed: G Aktaş). s:108-131. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Erzurum.
- Andersonn, B., Cuconato, M., De Luigi, N. ve Demozzi, S. (2016). Partispace, *National Contexts Comparative Report UNIBO, Italy UGOT, Sweden*. Elde edilme tarihi: 25 Şubat 2023 <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1194864/FULLTEXT01.pdf>.
- Avrupa Gençlik Portalı. (2025). EU Youth Report 2024: Looking at how youth are shaping the future. Elde edilme tarihi: 30 Ağustos 2025. https://youth.europa.eu/news/eu-youth-report-2024-looking-how-youth-are-shaping-future_en
- Avrupa Komisyonu. (2016). Evaluation of the EU Youth Strategy and the Council Recommendation on the mobility of young volunteers across the EU: Final Report. Elde edilme tarihi: 25 Şubat 2023 https://youth.europa.eu/sites/default/files/inline-files/youth-strategy-mobility-evaluation-2016_en.pdf.
- Avrupa Komisyonu. (2016a). *EU Youth Report*. Elde edilme tarihi: 10 Şubat 2023, https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/reports/youth-report-2015_en.pdf.
- Avrupa Komisyonu. (2016b). *Erasmus+ Programme Guide*. Elde edilme tarihi: 25 Şubat 2023 https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/programme-guide/part-b/three-key-actions/key-action-1/mobility-project-for-young-people-and-youth-workers_en#footnote5_j5mews4 adresinden alınmıştır

- Avrupa Komisyonu. (2021). EU Youth Strategy. https://youth.europa.eu/strategy_en. (30.06.2025)
- Aysan, M. F. ve Avcı, S. (2015). Türkiye’de gençliğin refahı, sosyal politikalar ve kurumlar. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 109-143.
- Bendit, René (2006) Youth Sociology and Comparative Analysis in the European Union Member States, *Papers: revista de sociologia*, Elde edilme tarihi: 20 Haziran 2023, <https://raco.cat/index.php/Papers/article/view/51823>.
- Berberoğlu, G., ve Kalender, İ. (2005). Öğrenci başarısının yıllara, okul türlerine ve bölgelere göre incelenmesi: ÖSS ve PISA analizi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 21-35.
- Beşirli, H. (2013). *Gençlik sosyolojisi: politik toplumsallaşma ve gençlik*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- BM. (2016). *World Youth Report*. United Nations Publication, New York.
- Chevalier, T., Loncle, P. (2021), “Introduction: the Development of Youth Policies in Europe in Past Decades”, *Youth and Globalization*, 3(2021), 1-11.
- Çakı, F. (2011). Gençlerin uluslararası gönüllü hizmet deneyimleri ve birey üzerindeki sosyo-kültürel etkileri. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(1), 136-177.
- Çalışkan, Ş. (2007). Eğitim-işsizlik ve yoksulluk ilişkisi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 284-308.
- Çetintürk, V. E. ve Küçük, H. (2019), “Gençlik Politikalarında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme: Türkiye ve Finlandiya Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 263-284
- Danış, Z. (2007). Sosyal hizmet mesleği ve disipliniinde sosyal politikanın yeri ve önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 51-64.
- Dinç, M. (2015). Teknoloji bağımlılığı ve gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 31-65.
- EUR-Lex. (2025). Official Journal of the European Union, C 456, 18 December 2018. Elde edilme tarihi: 30 Ağustos 2025. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2018:456:FULL>
- EUROSTAT. (2023a). Young people neither in employment nor in education and training by sex (NEET). (sdg_08_20) (23.02.2023).
- EUROSTAT. (2023b). Young people aged 20-24 with at least upper secondary educational attainment level by sex [yth_educ_030\$defaultview] (23.02.2023).
- EUROSTAT. (2023c). Early leavers from education and training by sex and labour status [EDAT_LFSE_14__custom_8662921] (23.02.2023).
- EUROSTAT. (2023d). Youth unemployment ratio by sex, age and NUTS 2 regions [yth_empl_140\$defaultview] (23.02.2023).
- EUROSTAT. (2023e). Young people neither in employment nor in education and training by sex [tesem150] (23.02.2023).
- EUROSTAT. (2023f). Fertility rates by age [demo_frate__custom_8663382] (23.02.2023).
- EUROSTAT. (2023g). Daily smokers of cigarettes by sex, age and degree of urbanisation [hlth_ehis_sk3u__custom_8663936] (23.02.2023).
- EUROSTAT. (2023h). Estimated average age of young people leaving the parental household by sex [yth_demo_030__custom_8664106] (23.02.2023).
- EUROSTAT. (2023i). Individuals - frequency of internet use [isoc_ci_ifp_fu__custom_8664251] (23.02.2023).
- Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2025). Elde edilme tarihi: 20 Şubat 2025, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/1yOWm+GSB_25_PP.pdf.
- Gülerce, H., Ağca-varoğlu, F. G., ve Gülerce, R. (2023). Kapıları aralamak: Yükseköğretimdeki göçmen ve yerel gençlerin sosyal uyum sürecinde Erasmus+ gençlik değişimlerinin rolü. *Yükseköğretim Dergisi*, 13(3), 421-434.
- Günay, D. (2018). Türkiye’de lisansüstü eğitim ve lisansüstü eğitime felsefi bir bakış. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 71-88.
- Gündoğan, N. (1999). Genç işsizliği ve Avrupa Birliğine üye ülkelerde uygulanan genç istihdam politikaları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(01).

- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu*, (Çev. S. Savran), Metis Yayınları, İstanbul.
- ILO. (2019). World Employment and Social Outlook: Trends 2019. Elde edilme tarihi: 25 Şubat 2023, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_670542.pdf.
- ILO. (2025). Statistics on youth. <https://ilostat.ilo.org/topics/youth/> (25.02.2025).
- Işığışık, Ö. (2015). İstihdam ve İşsizlik. *Sosyal Politika* (Ed. A. Tokol, ve Y. Alper, Dora Yayıncılık, Bursa).
- Işık, M., Ünlü Kurt, S., Kurt, M. C. (2017). Değişen Bir Katılım Mekanizması Olarak Gençliğin Toplumsal Katılımı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 5(13), 77-92.
- KADEM - Kadın ve Demokrasi Derneği. (2022). Erken Yaşta ve Zorla Evliliklere Karşı Mücadele Çalıştay Raporu. Elde edilme tarihi: 25 Haziran 2025, <https://kadem.org.tr/erken-yasta-ve-zorla-evliliklere-karsi-mucadele-calistay-raporu/>
- Kalkınma Bakanlığı. (2015). 10. Kalkınma Planı Gençlik Çalışma Grubu Raporu. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Kaplan, M. M. ve Özügür, H. Y. (2023). Gençliğin ekonomi politikası ve gençlik esaslı bütçeleme önerisi. *Journal of Life Economics*, 10(4), 201-222.
- Kara, H. Z., Aykul, M., ve Pulat, A. B. (2019). Neden ve sonuçları itibarıyla üniversite öğrencilerinin barınma sorunu. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 78-91.
- Kaynak, N. E., Altan, A. E., Abbak, Y., Alp, Z. A., Yavuz, E., & Toprak, E. (2023). Sürdürülebilir kalkınma açısından nitelikli eğitime teorik bir bakış. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (34), 592-609.
- Kocaman, O. (2021). Slovenya ve Türkiye'deki gençlik politikalarının karşılaştırılması: Belediye gençlik merkezleri örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Lüküslü, D. (2005). 1960'lardan 2000'lere gençlik tipleri: Maddecî başarılı manager tipten yuppie ve tiki'ye', *Birikim*, 196, 30-36
- Lüküslü, D. (2014), Türkiye'de Gençlik Miti: 1980 Sonrası Türkiye Gençliği, İletişim Yayınları, İstanbul.
- MEB. (2022). MEB istatistikleri: Örgün öğretim. Elde edilme tarihi: 15 Şubat 2023, https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/15142558_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2021_2022.pdf
- MEB. (2023). Pisa 2022 raporu. Elde edilme tarihi: 30 Haziran 2025, https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/21120745_26152640_pisa2022_rapor.pdf
- Mertanen, K., Mäkelä, K., ve Brunila, K. (2022). What's the problem (represented to be) in Finnish youth policies and youth support systems?. *International studies in sociology of education*, 31(3), 264-283.
- Özer, B. S., & Kurtaran, Y. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Barınma Sorunu Raporu: Gençler ve Barınma. Elde edilme tarihi: 30 Haziran 2025, <https://www.scribd.com/document/38680934/Universite-Ogrencilerinin-Barinma-Sorunlari-Arastirma-Raporu>
- Sarıçayır, E. (2009). Avrupa Birliği Gençlik Politikaları Çerçevesinde Gençlik Programı ve Etkileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi.
- SEKAM, (2013). Türkiye Gençlik Raporu Gençliğin Özellikleri, Sorunları, Kimlikleri ve Beklentileri, Elde edilme tarihi: 20 Şubat 2023, <https://www.muhammedbalci.com/genclik/256.pdf>
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). On ikinci kalkınma planı. Elde edilme tarihi: 30 Haziran 2025 https://onikinciplan.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/11/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028.pdf
- Sümen, A., ve Öncel, S. (2017). Türkiye'de lise öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını etkileyen faktörler: Sistemik derleme. *European Journal of Therapeutics*, 23(2), 49-94.
- Şen, B. (2008). Küreselleşme: Anlamlar ve Söylemler, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2008(18), 147-162.
- Şen, B. (2013). "Konut ve Çalışma Hakkının Uzağına Düşmek: Güvencesizliğin Mekânları Olarak Bekâr Odaları", *Kent Üzerine Özgür Yazılar*, (Ed: C. Ergun, M. Güneş, A. D. Ergun), Bağlam Yayınları, İstanbul.
- TASAM. (2025). 58. Hükümet Programı. Elde edilme tarihi: 28 Ağustos 2025. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/2314/58_hukumet_programi

- TAYA - Türkiye Aile Yapısı Araştırması. (2011). Türkiye Aile Yapısı Araştırması. Elde edilme tarihi: 8 Nisan 2024 <http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54292ce0369dc32358ee2a46/taya2011.pdf>
- TÜİK. (2013). Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları, 2012. Elde edilme tarihi: 23.02.2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuk-Isgucu-Anketi-Sonuclari-2012-13659>
- TÜİK. (2020). İstatistiklerle Çocuk. Elde edilme tarihi: 24 Haziran 2025, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2019-33733#:~:text=Çocuk%20İşgücü%20Araştırması%2C%202019%20sonuçlarına,ise%20%254%2C4%20oldu.>
- TÜİK. (2021). İşgücü istatistikleri. Elde edilme tarihi: 24 Haziran 2025, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-2020-37484>
- TÜİK. (2022a). İstatistiklerle gençlik 2022. Elde edilme tarihi: 24 Haziran 2025, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2022-49670>
- TÜİK. (2022b). İşgücü istatistikleri. Elde edilme tarihi: 24 Haziran 2025, <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=isgucu-istatistikleri-2022-49390#:~:text=İşgücü%202022%20Yılında%20bir%20önceki,ise%20%35%2C1%20oldu.>
- TÜİK. (2023). İstatistiklerle çocuk 2022. Elde edilme tarihi 25. Haziran 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2022-49674#:~:text=Evlenme%20istatistiklerine%20g%C3%B6re%2016%2D17,2%2C0'ye%20d%C3%BC%C5%9Ft%C3%BC>
- TÜİK. (2025). İşgücü İstatistikleri, Mart 2025. Elde edilme tarihi: 30 Haziran 2025, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Mart-2025-54061>
- TÜSİAD (2021). *COVID-19 Etkisinde Türkiye’de Eğitim*, Eğitim Reformu Girişimi (ERG). Elde edilme tarihi: 20 Haziran 2025, <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10820-tusiad-erg-covid-19-etkisinde-turkiye-de-egitim>
- UN-DESA. (2020). World Youth Report. Elde edilme tarihi: 16 Şubat 2023 <https://www.un.org/development/desa/youth/wp-content/uploads/sites/21/2020/07/2020-World-Youth-Report-FULL-FINAL.pdf>
- UNFPA (2020a). Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi: Multisektörel- Temel Bilgiler Rehberi. Elde edilme tarihi: 20 Haziran 2025 https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_temelbilgilerrehber.02.07.21.rev1_.pdf
- UNFPA-Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. (2020b). Türkiye’de Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler 1993-2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları Veri Analizi Elde edilme tarihi: 20 Haziran 2025, https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/turkce_web_son_pdf.pdf
- Ünlü, A., ve Evcin, U. (2014). 2008 ve 2010 Yılları Arasında İstanbul Bağcılar İlçesinde Gençler Arasında Madde Kullanım Yaygınlığı, Risk ve Koruma Faktörlerinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 127-140.
- Walther, A. 2006. “Regimes of Youth Transitions: Choice, Flexibility and Security in Young People’s Experiences across Different European Comte’ta.” *Young* 14 (2), pp. 119–39.
- Yaman, A. (2021). Kamu politikası analizi bağlamın da Türkiye’nin gençlik politikası. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 45-71.
- Yentürk, N., Kurtaran, Y. Ve Nemutlu, G. (2012). Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.